

Vaahtolan kansakoulun vaihteita vuosina 1882 – 1944

Vaahtolan ja Rokkalan kansakoulujen voidaan sanoa olleen hetken aikaa käytännössä yksi ja sama opinahjo. Pitäjän ensimmäinen kunnallinen kansakoulu perustettiin Rokkalaan vuonna 1874. Rokkalasta siirryttiin Kaislahteen ja tilaongelmien vuoksi opintoja jatkettiin Vaahtolassa vuodesta 1882 aina vuoteen 1909. Siitä eteenpäin Rokkala ja Vaahtola olivat kaksi erillistä kansakoulua. Rokkalan osalta historieikki ensimmäisen koulun perustamisesta talvisotaan asti on luettavissa Johannekselaisessa nro 4/2015.

Vaahtolan kansakoulu Wagerin talossa vuosina 1936–1939.

Tässä lehdessä jatkamme Vaahtolan vaihteista vuodesta 1882 ja päädyimme sen viimeisiin hetkiin vuonna 1944. Vaahtolassa on kouluarkea eletty yli 60 vuoden aikana ainakin kuudessa eri rakennuksessa: ”vanhassa koulussa”, postitalossa, Metsäkylässä kahdessa eri

paikassa eri vuosikymmeninä, **Wagerin** talossa ja myös upouudessa, juuri ennen viimeistä lähtöä valmistuneessa rakennuksessa. Pitäjän kaikkien kansakoulujen vaihteista olisi vielä mahdollista kerätä lisätietoja perimätiedon ja muisti-

tietojen avulla. Erityisesti Rokkalan koulun viimeisistä ajoista, varsinkin vuosilta 1942–1944, toivomme vielä saavamme muistelmia. Julkaisemme tässä lehdessä lukijapostia **Hemmo Louhivuorelta**. Hänen samanniminen isänsä opetti sekä Rokkalan että

Vaahtolan kouluissa. Kiitämme myös **Maija Ilmastia** Littoisissa, **Eeva-Leena Onnelaa** Lappeenrannassa ja **Urho Tolvasta** Turussa puhelimitse käydyistä keskusteluista. Lehden ollessa jo editointivaiheessa saatiin **Kauko Kukkosen** koulumuistelmia, joka antoi syventä-

vää tietoa Rokkalan osalta. Palaamme Rokkalan kansakoulun loppuvaiheisiin kesän tultua. Lisäkirjoitukset aiheesta ovat tervetulleita – myös muista kansakouluista!

Jatkuu sivulla 4

Valokuvanäyttely Viipurista Koivistolle 1293 – 2015

Suomi-Venäjä -Seuran tiloissa Turussa oli mielenkiintoinen valokuvanäyttely. Valokuvaaja **Juha Luukka** oli kuvannut vanhaa Viipuria ja Koiviston Saarenpäättä. Luukan isä oli **Mauno Luukka**, joka oli syntynyt Koiviston Saarenpäässä. Juha Luukka on entinen poliisi ja toiminut rikostutkijana. Hän on työskennellyt myös monissa

kriisinhallinnan tehtävissä Kosovossa, Albaniassa ja Egyptissä. Hän oli työtehtävissä Albaniassa lähellä Kosovon rajaa vuonna 1999, kun Naton pommitukset alkoivat. Nyt eläkkeellä ollessaan Luukka on innokas valokuvaaja. Hän haluaa välittää katsojalle kuvissaan kauneutta, historian ja luonnon suhdetta. Karjalankannaksella ja erityi-

sesti Viipurissa on hänen mielestään nähtävissä menneen maailman loistoa. Näyttelyn Viipurin kuvien aiheita ovat mm. Viipurin linna, Pyöreä Torni ja Raatitorni. Koiviston kirkosta on vaikuttava kuva. Silmää hivelevän upea rantamaisema Saarenpäästä saa katsojan tuntemaan aivan kuin seisoiis rannalla merelle tähyten. Valokuvia voi tilata

Luukalta ja osa niistä on canvas-töitä. Suomi-Venäjä-Seuran toimiston hoitaja **Nadja Palonen** kertoi, että näyttelyssä oli käynyt runsaasti väkeä. Näyttelyyn olisi tarvittu isompi tila. Vieraskirjasta luin palautteita Luukalle. Enemmän valokuvia toivottiin erityisesti Viipurista. Kuvia kehuttiin kauniiksi ja vaikuttaviksi. Osalle kävijöistä ne olivat tuttuja

maisemia, ja siellä oli käyty kotiseutumatkoilla. Kuvat herättivät kaipuun menetettyyn Karjalaan. Näyttelyä on pyydetty myös Viipuriin. Juha Luukka oli työuransa aikana nähnyt paljon julmuutta, hätää, sotia ja pakolaisvöyryjä. Kokemuksiensa vastapainoksi hän etsii nyt kauneutta entisiltä sotatantereilta.

– Liisa Katajainen –

Kuvat herättivät kaipuun menetettyyn Karjalaan.

TÄSSÄ LEHDESSÄ:

Johannes-Seuran kevätkokous
s. 3

Vaahtolan kansakoulun vaihteita
s. 4-6

Punaisena tuomitut
s. 7

Ravansaari - vilkasta Viipurinlahtea
s. 9

Päätoimittajan kynästä

Johannekselaisen päätoimittaja **Hannu Rastas**

Ortodoksikirkkoa suunnitellaan

Kymmenkunta vuotta sitten otsikon aihe nousi keskustelujen kohteeksi. Siis uuden ortodoksikirkon rakentaminen Sovetskiin ja paikkana Johanneksen kirkonmäen alue. Asia ei jäänyt vain suunnittelupuheiden asteelle, vaan viestit koskivat myös toteutusta. Ilmaan heitettiin rajan takaa jopa ajatus seuran merkittävästä osallistumisesta hankkeen rahoitukseen tai ainakin suomalaisesta rahoituspanoksesta. Mielikuvani kymmenen vuoden takaa ovat sellaiset, että kaavailut koskivat ensi vaiheessa hyvin suurta kirkkorakennusta, mutta asettuivat sitten pienempiin puitteisiin lähemmäs rukoushuoneen mittakaavaa. Kirkon nimikettä rakennuksesta kuitenkin käytettiin. Suunnitelmien toteutuksesta oli liikkeellä kirjavaa tietoa. Rahoituspohdintoihin seura ei sen kummemmin lähtenyt, mutta hyväksyi vuonna 2007 periaatteessa mälle etuosaan sellaisen kirkkorakennuksen, joka pitää johannekselaisille tärkeimmän muistomerkkialueen koskemattomana.

Rakennushanke oli tuon vaiheen jälkeen esillä puheissa vielä vuoden parin verran, mutta vaimeni ja hiljeni sitten vuosikausiksi ainakin seuramme suuntaan. Viime kuukausina hanke on kuitenkin noussut uudelleen pöydälle. Aihe tuli tuoreena uutisointina esiin seuran kevätkokouksessa huhtikuun alussa ja rakentamisen valmistelu on ollut viime viikkoina oikeasti meneillään. Innokkaimmat toteuttajat ovat olleet jo vähällä kaatamassa kirkonmäen koivikkoa, mutta pystyssä se tällä hetkellä sentään on.

Tilanne on kehittynyt akuutisti siihen, että seuran puheenjohtaja Janne Aso ja kaupunginjohtaja Harri Virta kävivät vapun alla nopealla neuvottelumatkalla Sovetskissa. Viipurissa heille esiteltiin uutta kirkkorakennusta, jonka tyyppistä myös Sovetskiin on suunniteltu. Paikallinen käytössä oleva ortodoksinen kirkkorakennus on huonokuntoinen ja tarvetta uusille tiloille on. Ja paikkana ei ole muuta vaihtoehtoa mietitty tai haluttu kuin vanha kirkonmäki. Uutena tietona ilmoitettiin se, että kyseinen alue on jo viime vuosikymmenen lopulta lähtien ollut Venäjän Ortodoksisen kirkon hallussa. Siis edellisen hankesuunnitelman ajoilta. Hallussapito tarkoittanee tässä yhteydessä sitä, että kirkonmäki on rauhoitettu muulta kuin kirkkorakentamiselta. Viisitoista vuotta sitten seura teki paikallis- ja aluehallinnon kanssa sopimuksen, jolla kirkonmäki rauhoitettiin kaikelta rakentamiselta ja taustalla on myös valtiotason sopimus, jolla hautausmaat ja muistomerkkialueet rauhoitetaan ja hoidetaan. Näiden sopimusten hengessä on edetty siinä mielessä, että Johannes-Seuraa on informoitu ja on haettu yhteistyötä. Vuoden 2007 linjaus oli ehdollinen, mutta sitä on kuitenkin pidetty pitkäaikaisena ja melko avoimena valtakirjana, kuten nykyvaihe osoittaa.

Edustajamme toivat esiin kirkonmäen ja sen muistomerkkien merkityksen suomalaisille, alueen historiallisen ja hengellisen arvon ja tärkeyden myös Sovetskissa käyntien kannalta. Alue tulisi jättää rakentamatta, mutta rakentaminen kaikesta päätellen etenee mikäli rahoitus sille järjestyy. Tämän johdosta tapaamisessa käynnistettiin konkreettisemmat neuvottelut muistomerkkien turvaamiseksi ja pääsyn varmistamiseksi kirkonmäen sille osalle myös mahdollisen rakentamisen aikana. Käynnistyneet neuvottelut tähtäävät siihen, että seura pääsee sopimaan asioista suoraan Ortodoksisen kirkon kanssa ja paikallis- sekä aluehallinto toimivat taustavoimina. Kirkon edustalla oleva pastorin hautapaikka sekä kirkon ja urheilukentän välinen vanha hautausmaa-alue rauhoitetaan rakentamiselta. Ortodoksikirkko sijoittuisi vanhojen kirkonperustusten sisäpuolelle. Boris Tsistikov avustaa vierailuryhmiä muistomerkkikäynnillä, jos rakennusaikana siihen on tarvetta. Boris on muutenkin ollut aktiivinen muistomerkkialueen suojaamisessa viime viikkojen aikana, josta puheenjohtaja on häntä erityisesti kiittänyt.

Olen tuonut tämän tuoreen asian uutisoinnin poikkeuksellisesti pääkirjoituksen kautta lukijoille, koska se oli lehden taitto- ja painovaiheen kannalta käytännössä ainoa tapa saada puheenjohtajankin ajankohtaisviestit heti eteenpäin.

Aineiston toimittaminen

Aineiston toimittamiseen on käytettävissä useita eri vaihtoehtoja. Mieluiten otamme vastaan valmiiksi sähköiseen muotoon tehtyä aineistoa eli sähköpostilla toimitettua, mutta kaikki perinteiset menettelytavat ovat edelleen myös käytössä.

Sähköpostilla aineiston voi lähettää osoitteeseen hannu.rastas@dlc.fi tai johannekseura@elisanet.fi. Muussa muodossa Johannes-Seuran toimistoon Kaarinan Piikkiössä, osoite: **Johannekselainen**, Toimitus, Myllytie 1, 21500 PIIKKIÖ.

Pyydämme toimittamaan aineiston seuraavasti:

Seuraava numero ilmestyy kesäkuussa. Aineiston toimittaminen viimeistään 21.5.2016 mennessä (painopv 2.6.).

Lehti lähtee jakeluun suoraan kirjapainosta. Osa tilaajista saa sen jo painopäivää seuraavana päivänä ja kaikki kotimaan tilaajat viimeistään kolmantena arkipäivänä painopäivän jälkeen. Jos aineiston toimittamisesta on kysyttävää tai ilmenee häiriöitä jakeluaikataulussa, ottakaa yhteyttä lehtitoimikunnan jäseniin.

– Lehtitoimikunta –

Kuolleita

Helmi Katriina Gröhn o.s. **Ilmasti** kuoli 31.3.2016 Hämeenlinnassa. Hän oli syntynyt 1.1.1925 Revonsaaren Hentolassa. Lämmöllä muistavat lapset, lastenlapset, lastenlastenlapset, lastenlastenlastenlapset sekä muut sukulaiset ja ystävät. Helmi siunattiin Hämeenlinnan Vuorentaan kappelissa 30.4.2016.

Mauri Kalevi Ilmasti kuoli 23.3.2016 Naantalissa. Hän oli syntynyt 3.7.1937 Johanneksessa. Vanhemmat Antti Ilmasti Revonsaaren Henttolasta ja Helvi Hovi Koivistolta. Kiittäen ja kaivaten muistavat tytär perheineen, tyttären poika, veli perheineen sekä muut sukulaiset ja ystävät. Siunattu läheisten läsnä ollessa. Kiitos osanotosta.

Pentti Lempiäinen kuoli 15.3.2016 Turussa. Hän oli syntynyt 24.12.1927 Johanneksessa. Syvästi kaivaten muistavat Marita, Esa, Merja ja Tiina puolisoineen, Joonas ja Antti, Juha ja Janne, Ville, Susanna ja Valtteri, Åsa ja Benjamin, veli ja sisaret perheineen sekä muut sukulaiset ja ystävät. Siunattu läheisten läsnä ollessa.

Merkkipäiviä

70 vuotta

Matti Olavi Kukkonen 8.4.2016 Kaarinassa. Juuret Kukkolassa ja Revonsaaressa.

3 vuotta

2.5.2016 täyttää **Alma Karvanen** 3 vuotta. Isä Ville Karvanen, vaari Eero Karvanen, vaarin isä Viljo Karvanen ja vaarin vaari Kasper Karvanen Revonsaaren Henttolasta. Suku onnittelee.

Johannesjuhlat Kaarinassa 30.7.2016

Mihin sinä luotat?

Jumala kysyy meiltä jokaiselta joskus, jossain kohtaa elämäämme: ”Luotatko sinä minuun?” Kyllähän meillä luottamusta on moniinkin asioihin — vähän lujempaa luottamusta tai sellaista, missä saattaa olla vähän epäilystä mukana. Usein luotamme perheeseemme ja ystäviimme. Me luotamme, että linja-auto tulee suurin piirtein aikataulun mukaan. Me luotamme poliisiin ja haluamme luottaa siihen, että Suomen armeija pystyy pitämään tunkeilijat loitolla. Mikä näitä muutamia esimerkkejä yhdistää? Se, että luottamuksen kohde saattaa pettää luottamuksemme. Jumala haluaisi, että laittaisimme uskomme ja luottamuksemme Häneen. Luottamus on sellaista uskoa, että Jumala todellakin toimii puolestamme, meidän hyväksemme. Hän pitää meistä huolta.

Turhan usein elämässämme keskitymme vaikeuksiin ja vastuksiin, jolloin menetämme uskon Jumalan huolenpitoon. ”Älkköön sydämenne olko levoton. Uskokaa Jumalaan ja uskokaa minuun.” Kun me olemme heikkoja, niin Jumala on meidän voimamme, Hän vahvistaa meitä. Hän ohjaa meitä. Kun kaipaamme suojaa, Hän antaa sitä. Jumala on luvannut, että ei Hän koskaan hylkää niitä, jotka Häntä etsivät. Tuo kauan sitten tehty lupaus on edelleen voimassa. Jumala ei ole koskaan rikkonut lupauksiaan eikä Hän tee sitä sinunkaan kohdallasi. Ei ole mitään pelättävää, asiat järjestyvät.

Aurinkoista kevättä!
– **Veikko Sailola** –
Vahdon kappalainen

Tapahtumakalenteri

TOUKOKUU

14.5.

Puusa-suvun tapaaminen klo 13
Kaimalan Karhulammella
Kaimalantie 140, Paimio.

15.5.

Hörkön sukuseuran ja Simo Hörkön sukuyhdistyksen ohjelmallinen piknik-risteily Turku-Maarianhamina-Turku, Viking Amorella.

27-29.5.

Johannes-Seuran kotiseutumatka
Viipuri ja Johannes

KESÄKUU

11.6.

Koulutustilaisuus ”Pukuperinteitä Karjalasta; Johanneksen naisen kansallispuvun valmistaminen” klo 12 alkaen Paimion AsemaSeurakunnan tiloissa, Vistantie 10, Paimio.

Huom! Tutustuminen käsityömusео Miilaan (Kirjakuja 2, Paimio) klo 11.

HEINÄKUU

30.7.

Johannesjuhlat Kaarinassa.

Karjalan Liiton 68. kesäjuhlien pääasiallisena pitopaikkana on Seinäjoki Areena, os. Kirkkokatu 23.

**KOMIAT
KARJALAISET
KESÄJUHLAT**

SEINÄJOELLA 17.-19.6.2016

pe 17.6. Karjalaisten kesäjuhlien seminaari

la-su 18.-19.6. Pitäjä- ja sukuinfo ja näyttelety

la 18.6. Karjalan Maraton ja minimaraton

la 18.6. Kyykkäkisa

Karjalaisten kesäjuhlien vieton ohessa voi tutustua Duudsonien Activity Parkiin ja Suojeluskunta- ja Lotta Svärd -museoon Seinäjoella.

Lisätietoja:

Karjalaseurojen Pohjanmaan piiri r.y.
Markku Pulli, p. 040 536 3784
markku.pulli(at)gmail.com

Johannes-Seuran toimiston aukioloajat

Toukokuu

KE 4.5. 12-17

LA 7.5. 11-15

KE 11.5. 12-17

KE 18.5. 12-17

LA 21.5. 11-15

KE 25.5. 12-17

Kesäkuu

KE 1.6. 12-17

LA 4.6. 11-15

KE 8.6. 12-17

KE 15.6. 12-17

LA 18.6. 11-15

KE 22.6. 12-17

KE 29.6. 12-17

Johannes-Seura ry:n kevätkokous 2016 Piikkiössä

Johannes-Seura ry:n kevätkokous oli, kuten jo useana vuonna aiemminkin, seuran toimistolla Piikkiössä lauantaina 9.4.

Kokouksen emännät osallistuivat myös kokoukseen.

Kokouksen avauspuheessaan seuran puheenjohtaja **Janne Aso** kertoi Sovetskista tulleen tietoa, joiden mukaan ortodoksikirkon rakentaminen entisen Johanneksen kirkon paikalle on edennyt vaiheeseen, jossa kerrotaan olevan valmiina jo mm. rakennuspiirustuksia, ja paikalla lienee tehty jonkinasteisia mittauksia rakennustöiden aloittamiseksi. Johannes-Seuran kanta asiaan on edelleen sama kuin kymmenen vuotta sitten, jolloin silloinen puheenjohtaja

Paavo Väntsi kävi neuvotteluja asian tiimoilta Sovetskin hallinnon kanssa. Ortodoksikirkon rakentamisen tarpeellisuus ymmärretään, mutta toivotaan, että kirkon alueen muistomerkki saataisiin edelleen säilymään.

Puheenjohtaja toi myös terveiset Uuraalaiset ry:ltä, joka yhdistyksenä suunnittelee toimintansa lopettamista ja on ilmaissut halunsa liittyä Johannes-Seuraan, jossa mahdollisesti jatkaisi Uuras-kilta nimisenä toimikuntana.

On myös saatu varmistus kansallispukuhankkeen rahoitukseen, kun Varsinais-Suomen ELY-keskus on päätöksellään 17.3.2016 vahvistanut Varsin Hyvä ry:n hallituksen marraskuussa 2015 tekemän päätöksen myöntää EU-tukea 75 % hankkeen kustannusarviosta.

Kokouksen puheenjohtajaksi valittu **Liisa Katajainen** esitteli vuoden 2015 toimintakertomuksen.

Keskustelua käytiin mm. syksyllä järjestetystä kuntalaismatkasta. Matkalla tavattiin myös Sovetskin hallinnon edustajia ja päästiin tutustumaan tehdasalueeseen ja kivenjalostamoon. Kiinnostava kohde oli myös Kirjolassa sijaitseva pietarilaisen kultasepän uusi komea rakennus.

Päätoimittaja **Hannu Rastas** kertoi pitäjälehdessä sivumäärän lisääntymisestä vuonna 2015, jolla oli jonkin verran vaikutusta myös painatuskustannuksiin. Myös kirkon muistomerkiltä pois siirretyn kivilaatan kohtaloa mietittiin ja vähän tyytymättömiä oltiin uuteen pienehköön ja hiomattomaan.

Rahastonhoitaja **Matti Puusa** esitteli vuoden 2015 tilinpäätöksen, joka hyväksyttiin, ja vastuuvapaus johtokunnalle ja toimihenkilöille myönnettiin. Myös toiminnantarkastajien tarkastuskertomus luettiin ja kuultiin toiminnantarkastaja **Heimo Kukkonen** kiitokset Johannes-Seuralle aktiivisesta toiminnasta. Mm. hallinnollinen yhteys Sovetskiin on säilytetty, kirjan kustantamisella tehty

Naisten kansallispukuhanke sai miehet mietteläiksi.

merkittävä kulttuuriteko, pitäjälehti on uudistunut ja toimikunnat ovat virkeitä ja toimivia.

Kansallispukuhankkeen koordinaattoriksi valittu **Sirpa Saaristo** selosti kokousväelle ”Pukuperinteitä Karjalasta; Johanneksen naisen kansallispuvun valmistaminen” -nimisen hankkeen etenemistä. Tavoitteena on valmistaa

kaksi Johanneksen naisen kansallispuvun mallipukua, jotka perustuvat tutkittuun perinnetietoon. Puvuista toinen sijoittuu mallikappaleeksi Suomen Kansallispukukeskuksen mallipukukokoelmaan ja toinen tulee Johannes-Seuralle. Hanke tuottaa myös mm. eri kokoihin sovitettuja kaavat ja teko-ohjeet. Pukuvalmistukseen liittyy myös koulutuksen järjestäminen, ja ensimmäinen

koulutuspäivä on Paimiossa 11.6.16. EU-rahoituksen edellytyksenä on tarkka, jo sitä haettaessa tehty hankesuunnitelma, jonka mukaan toimitaan. Hankkeen toteutusaika päättyy 30.9.2017.

Kokousasiat kirjasi **Soile Suomi** ja pöytäkirjan tarkastamisesta huolehtivat Hannu Rastas ja Matti Puusa.

– Soile Suomi –

Eräperinteen keruu tuotti hienon kokoelman muistitietoa

Suomen Metsästysmuseon, Karjalan Liiton ja Kuparsaaren metsästysseuran yhdessä toteuttama luovutetun Karjalan eräperinteen keruu päättyi 31.3.2016. Keruussa pyrittiin kokoamaan vielä tavoitettavissa olevaa muistitietoa luovutetun Karjalan metsästäjistä ja kalastajista, metsästysoiloista sekä metsästys- ja kalastustavoista. Ajatus keruusta keksittiin antrealaisten evakoiden ja heidän jälkeläistensä perustamassa vanhaa karjalaista eräperintöä ylläpitävässä Kuparsaaren metsästysseurassa.

Keruuseen saapui 56 kirjallista vastausta tai valokuvälähetystä. Saapuneen aineiston laajuus liitteineen on 410 sivua, josta 195 sivua on ennen julkaisematonta aineistoa. Metsästysmuseon toimesta tehtiin lisäksi 14 haastattelua, joissa haastateltiin 19 Karjalan eränkävinnistä muistavaa ja tietävää henkilöä. Keruuta edistämään perustettuun samannimiseen facebookryhmään on liittynyt 79 jäsentä. Aineisto talletetaan Suomen Metsästysmuseon arkistoon Riihimäelle.

Keruutehtävästä teki tavallista haastavamman se, että tiedusteltiin muistoja aikakaudesta, joka päättyi jo vuonna 1944, yli 70 vuotta sitten. Nyt jo korkeaan ikään ehtineet kertojat olivat vielä lapsia tai nuoria Karjalasta lähtiessään. Edellisestä johtuen vastauksissa painottuivat usein lapsuuden kalastusmuistot 1930-luvulla ja jatkosodan aika. Muistelijoiden tehtävää koetettiin

helpottaa tähdentämällä, että lyhytkin muistelmä on arvokas.

Kalastuksen osalta saatiin muistoja erityisesti Vuoksen ja Laatokan kalastuksesta. Perinteisistä kalastustavoistakin, kuten pyynnistä turon avulla kerrottiin. Kalastuksen arvo sivuelinkeinona ja päivittäisen ravinnon lähteenä tuli hyvin esiin. Näin oli erityisesti niukkoja sotavuosia käsitelleissä muistoissa. Lisäksi tietoa saatiin mm. kalakaupasta ja kalanistutuksista.

Kannaksella metsästettiin pääosin pienriistaa, kuten jäniksiä, kettuja ja vesilintuja, mutta Raja-Karjalassa oli saatavilla karhuja ja ilveksiäkin. Kertojien muistot vahvistavat käsitystä entisajan metsämiehen suhteellisen suuresta vapaudesta. Kotiseudun metsissä sai metsästää kenenkään asiaan puuttumatta. Metsästykselläkin oli myös kaupallista merkitystä. Aikanaan tunnettu

Kaialan miehiä metsästysreissulla koiransa kera, kuva oletettavasti 30-luvun alusta. Vasemmalla Adolf Rastas ja oikealla hänen veljensä August. Aseet ovat kaksipiippuisia haulikoita – vasemmanpuoleinen on todennäköisesti Husqvarnan hanallinen malli vuosisadan alusta ja toinen hanaton Remington tai vielä todennäköisemmin vanha Harrington&Richardson-malli edellisen vuosisadan lopulta. Kuva Hannu Rastaalta.

Äyräpään lintujärvi houkutteli metsästyssseureita Viipurista, Helsingistä ja ulkomailtakin. Se oli aikansa metsästysturismia. Riistakauppaa käytiin Pietarin ja Viipurin suuntaan ja ainakin piisamia istutettiin vesistöihin. Myös metsästysmuistoissa korostuivat jatkosodan aikaiset poikkeusolot. Jatkosodan aikana sopivia aseita metsästykseseen oli helppo löytää metsistä. Niitä etsivät sieltä etenkin nuoret pojat.

Eniten aineistoa saatiin seuraaviin paikkakuntiin liittyen:

Sortavala/Sortavalan maalaiskunta: 7 vastausta ja 1 haastattelu; Antrea: 4 vastausta ja 3 haastattelua; Jaakkima: 5 vastausta; Suistamo: 4 vastausta ja Heinjoki: 2 vastausta ja 2 haastattelua.

Muistitiedon ohessa saatiin Metsästyshdistys **Tuliluikulta** arvokas arkistoluovutus Metsästysmuseolle. Se sisältää metsästyspäiväkirjan 1920–50-luvuilta ja valokuva-albumin, jossa on 157 kuvaa. Vanha, Viipurissa perustettu, nykyisin luumäkeläinen Tuliluikku viettää ensi vuonna 100-vuotisjuhliaan. Edelleen saatiin eräkirjailija **Eliei Wartiaisen** julkaisematon käsikirjoitus, nuotit säveltäjä **Otto Kotilaisen** Wartiaisen 60-vuotispäiville säveltämästä Karhun peijaiset-sävelmästä sekä Wartiaiselle kuulunut piilukkoase 1700–1800-luvulta. Kaikki hienoja luovutuksia. Kirjailija Wartiaisen ja säveltäjä Kotilaisen teoksilla on erityinen arvonsa myös kirjallisuuden ja musiikin tallennuksen näkökulmasta. Keruuta koskeviin kysymyksiin vastaa Metsästysmuseosta amanuenssi **Pekka Allonen**.

Vaahtolan kansakoulun vaihteita vuosina 1882 – 1944

Rokkala ja Vaahtola – pitkään yhdessä

Vaahtola koulupiirin nimenä esiintyy vuoden 1898 koulupiiriasetuksesta alkaen. Vaahtolan koulun tasavuosia on sen sijaan laskettu nimenomaan Rokkalan kansakoulun perustamisvuodesta 1874 alkaen. Rokkalan koulupiiri alkoi elää omaa elämäänsä vuodesta 1909. Talvisotaan asti piirit toimivat erillisinä kuten myös takaisin palattua 1942–1944.

Koululle pysyvyttä Julius Freyn ansiosta

Tapaninpäivänä vuonna 1881 kuntakokous teki päätöksen kansakoulun rakennustöiden aloittamisesta kirkonkylässä Vaahtolassa. Päätös oli tehty jo vuotta aikaisemmin, mutta yksitoista päätökseen tyytymätöntä kuntalaista valitti siitä kuvernöörille, joten hanke viivästyi ja joutui uudelleen käsiteltäväksi. Kaislahdessa pidettyä Rokkalasta siirrettyä koulunpitoa ei tahdottu siellä jatkaa ”syrjäisen sijainnin” vuoksi, ja lastihdaskin tarvitsi koululle antamansa huoneiston omaan käyttöönsä.

Kirkonkylän ensimmäisen opinahjon piirustusten suunnittelusta vastasi ratsumestari, kunnallisneuvos **Julius Frey**. Hänen kannustuksensa ei lopunut pelkkään suunnitteluun, vaan hän luovutti rakennukselle tontinkin Lahden hovin maalta. Edes Freyn kuolema tammikuussa 1882 ei peruuttanut lahjoitusta, vaan Freyn leski piti miehensä lupauksen voimassa. Saman vuoden kesällä tontille valmistui rakennus, jota myöhemmin vuosina kutsuttiin Vaahtolan vanhaksi kouluksi erotuksena muista opiskelukäyttöön hankituista rakennuksista. Yhteen aikaan rakennus tunnettiin myös nimellä Laurikaisen koulu. Kaiken kaikkiaan yli 37 vuotta – talvisotaan asti – sai Freyn suunnittelema rakennus vastaanottaa kouluikäisiä.

Ensimmäinen opettaja oli Virroilta kotoisin ollut **Johannes Waris**. Lehtitietojen mukaan syyslukukauden loppua vuonna vuonna 1883 juhlisti 67 lasta opettajansa kanssa – melkoinen määrä yhdelle opettajalle. Kevätlukukauden 1884 päättyessä kuusi lasta sai kansakoulun läpikäyneen päästötodistuksen. Opettaja Waris jätti Johanneksen ja muutti Kotkaan.

”Setä Laitisen” aika 1884–1917

Elokuussa 1884 mm. Helsingin Wiikko-Sanomissa ja Ilmarisessa julkaistuissa ilmoituksissa kerrottiin kansakoulunopettajaksi Johanneksen Vaahtolan ylempään kansakouluun valitun seminaarin läpikäynyt **Matti Laitinen**. Hän oli syntynyt Vehkemäen talossa Kangasniemellä Etelä-Savossa vuonna 1856 maanviljelijäperheen nuorimpana poikana. Laitinen jäi orvoksi varhain, mutta selvitti itsensä Jyväskylän seminaariin. Muutaman vuoden opiskeltuaan hän tuli valituksi väliaikaiseksi opettajaksi Alavuden kirkonkylään ja sieltä kotipitäjäänsä kansakouluun, mistä siirtyi Rauman kaupungin kansakouluun. Raumalta hän palasi seminaariin päättämään opintonsa. Hän valmistui samana vuonna kuin hänet valittiin Johannekseen.

Kipakkaa sanailua, voimakkaita mielipiteitä ja suorastaan suuria tunteita niin pitäjäläisissä kuin myös sanomalehtien sivuilla aikaan saanut Laitinen on eittämättä ollut vahvatahtoinen persoona. Vuonna 1905 hänet jopa erotettiin Kouluylihallituksen päätöksellä virastaan puoleksi vuodeksi asevelvollisuusasetuksen vastustamisesta. Laitinen anoi rangaistuksesta vapautusta, ja siihen senaatti myöntyi ”Armollisen Armahduskirjan nojalla”. Polemikkeista huolimatta Laitisen omistautuneisuutta opettamiseen arvostettiin laajalti.

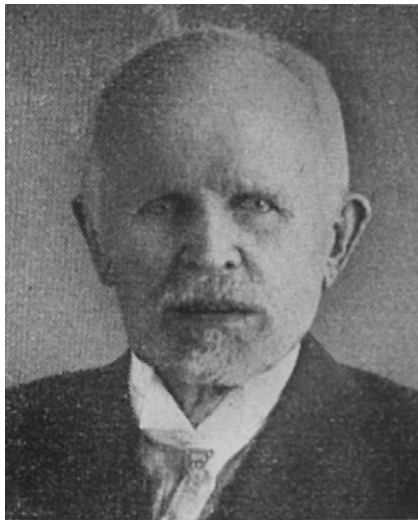

Vaahtolan vanha kansakoulu, yläkerrassa asuivat Taavi Laurikainen ja Loviisa Koukku.

Laitinen oli Vaahtolan opettajista virassaan pisimpään: työuralle tuli pituutta 33 vuotta. Hän oli elämänsä aikana erityisen kiinnostunut raittiustyöstä. Ollessaan jo eläkkeellä Laitinen toimi vielä viransijaisena mm. Hankalan ja Huunonsaaren kansakouluissa 1920-luvulla. Laitinen kuoli 80-vuotiaana vuonna 1936. Myös Laitisen vaimo **Eugenia Vyyryläinen** (1861–1937) toimi Vaahtolassa jonkin aikaa tyttöjen käsityönopettajana.

Opettaja Matti Laitinen (Opettajain Lehti 14.4.1916 s. 11.)

Opettaja Matti Laitinen (Opettajain Lehti 1936.)

”Kituvan elämän kirjasto”

Koululla oli kirjasto, josta pitäjähistoria kertoo: ”Kansakoulukirjasto, joka aikoinaan oli perustettu Rokkalan kansakoulun mukana ja kulki sitten sen yhteydessä paikasta toiseen päätyen viimein Vaahtolaan niin kuin koulu-kin, vietti yhtä kituvaa elämää kuin pitäjäkirjasto aikoinaan.” Vuonna 1893

Kunnallisten kansakoulujen verkkoon ja tukien pariin

Vanhaa kansakouluasetusta täydentävän vuoden 1898 koulupiirijaoon mukaan Vaahtolan piiriin kuuluivat paitsi itse kirkonkylä myös Kirjola, Kukkola, Huunonsaari, Riionsaari ja Rokkala. Samana vuonna koululle tehtiin uusi

käsityötila. ”Sillä entinen huone on liiaksi ahdas, jonkatähden käsityön opettaminen entisessä huoneessa on tukalaa”, kertoo pieni uutinen Wiipuri-lehdessä 3.4.1898.

1900-luvun koitettua koulu alkoi saada avustuksia sekä kunnalta että valtiolta. Kunta maksoi perussuoritukseksi vuosittain 800 markkaa, ja lisäksi apuopettajan osuudesta Vaahtolassa saatiin 300 markkaa. Jos koulupiiriin saadut rahat eivät riittäneet, tuli piirin itse huolehtia lisärahoituksen hankkimisesta. Vuoden 1908 loppupuolella kuntakokous teki päätöksen lunastaa kaikki pitäjän koulu kunnalle. Vaahtolan koulun lunastusarvoksi määräytyi tuolloin 12 734 mk (nykyrahassa noin 50 000 € rahamuseon rahanarvolaskurin mukaan).

Opettajana Laitisen ohella 1900-luvun alkupuolella toimi muutaman vuoden mm. Heinolan seminaarista valmistunut **Miina Kuusenaho** Suomenniemeltä. Häntä ennen – ilmeisesti ensimmäisenä Vaahtolan apuopettajattarena – toimi Pukin kansakoulusta Vaahtolaan siirtynyt **Lyydia Helenius**, joka myöhemmin tunnettiin sukunimellä **Heiniö**.

Vaahtola ja Rokkala omiksi erillisiksi piireiksi

Vaahtolan koulun menneisiin aikoihin kuului lukuisia jakautumisia, kun koulupiirirajoja on muutettu. Ensimmäinen iso vaikutus Vaahtolalle oli Rokkalan, Kosken kylän ja Kirkkoniemen erkaantuminen vuonna 1909 Rokkalan koulupiiriksi. Seuraava uusi piirijako tehtiin 1913: Huunonsaari erotettiin Vaahtolasta saatuaan oman koulun.

Vuoden 1921 oppivelvollisuuslain seurauksena ja pitäjän väkiluvun kasvaessa Vaahtolan koulupiiri jakaantui lopulta kahtia. Alakirjolan ja Kukkolan kouluikäiset saivat oman opinahjonsa, kun Kukkolan koulupiiri perustettiin 1925.

Loviisa Koukku, opettajista toiseksi pisimpään Vaahtolassa

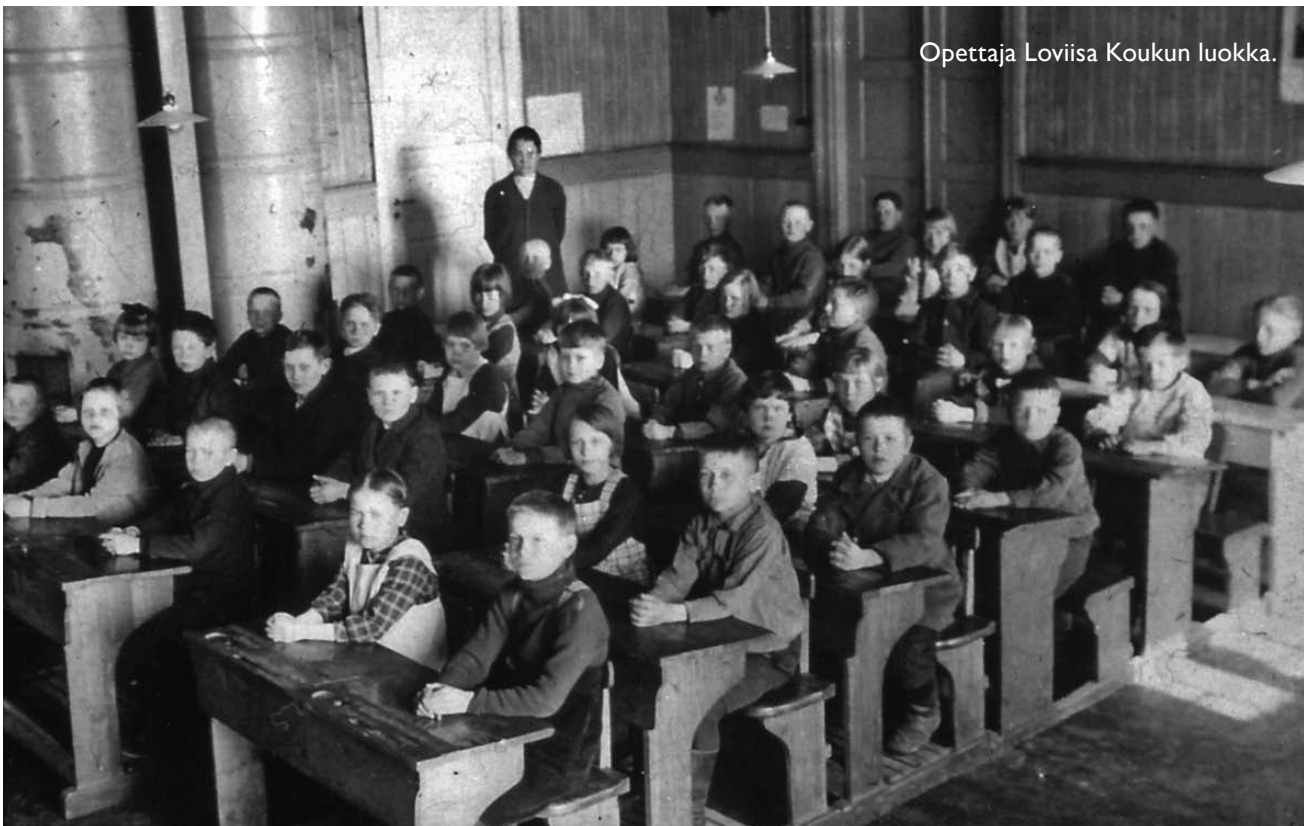
Kivennapalainen **Loviisa Koukku** (s. 1888 k. 1972 Tre) muutti Johannekseen 1910-luvulla ja aloitti pitkän uransa Vaahtolassa ja toimi siellä opettajana koulun historian loppuun asti. Loviisa Koukku osallistui lottatyöhön, kuoroon ja lähetyssompeluseuran toimintaan sekä piti pyhäkouluja. Hän toimi aluksi alaluokkien opettajana, mutta opetti kaikille luokille myös tyttöjen käsitöitä sekä uskontoa myöhemmin tulleen opettaja Laurikaisen aikana.

Sisällissota koulussa – August Anton aika 1917–1918

Vuoden 1918 alkaessa Vaahtolan miesopettajana oli Varsinais-Suomen Lemussa vuonna 1889 syntynyt, Rauman opettajaseminaarista valmistunut ja Kivennavan Hartoisten kansakoulusta Johannekseen siirtynyt **Juho August Anto**. Helmikuussa Johanneksen kunnallishallinto siirtyi punaisille. Anto oli tuolloin punaisten vallan kahvasa hoitaen **Arvid Vyyryläisen** kanssa kunnan elintarvikekomissaarin ja valtakumousoikeuden puheenjohtajan tehtävää. Kapinan loppuselvittelyissä näistä kahdesta vain Anto säilyi hengissä. Kirjassaan Jäi vain nimi sankarin **Pirkko Kanervo** toteaa: ”Anto oli toinen kahdesta koko punaisessa Suomessa elintarvikekomissaarina toimineesta kansakoulunopettajasta, mikä tekee Johanneksesta erikoistapauksen koko maan mittakaavassa.” Anton tie takaisin Vaahtolan opettajaksi sulkeutui – sen sijaan Viipurin maalaiskunta valitsi hänet Suurperon kansakoulun opettajan toimeen, kun ajanvirtaa oli virrannut taas hiljalleen muutaman vuoden. Myöhemmin vuosinaan Anto vaikutti opettajan työnsä ohella varsinkin työväen raittiusliikkeessä sekä keräsi laajan lähdeaineiston karjalaisesta työväenliikkeestä.

Räätälinpojasta yhdeksi kunnan tärkeimmistä hahmoista – Taavi Laurikainen

August Anton jälkeen koulu tarvitsi uuden opettajan. Virkaan valittiin oman pitäjän poika **Taavi Laurikainen**. Hän oli räätäli **Taavetti Tuomaanpoika Laurikaisen** ja **Maria Konton** poika Kaijalasta. Hän valmistui Sortavalan seminaarista vuonna 1914 ja siirtyi sieltä saman paikkakunnan Laskelän-Joensuun johtajaopettajaksi. Kun Laurikainen palasi kotiin syksyllä 1918 Vaahtolan johtajaopettajaksi, alkoi pitkä ura kotipitäjässä: hänestä tuli kolmanneksi pisimpään Vaahtolassa toiminut viranhaltija. 1920-luvun alussa Laurikaisen täydentäessä opintojaan Helsingin yliopistossa suorittaen mm. yksityisesti filosofian kandidaatin tutkintoa toimi hänen sijaisinaan pappi **Erkki Gummerus** vaimonsa kanssa. Erkki Gummerus opetti historiaa ja maantietoa, rouva muita aineita, alaluokkien opettaja Loviisa Koukku opetti uskontoa kaikille sekä käsitöitä tytöille, poikien käsitöitä opettivat puuseppä **Antton Rikkonen** ja välillä Rokkalan **Eemeli Viteli**. Johtajaopettajana Laurikainen opetti yläluokkia ja lisäksi kaikille luokille laskentaa ja laulua, jota hän opiskeli itsekin yksityisesti 1920-luvun lopussa. Laurikaisen osallistuminen pitäjän toimintoihin ja tapahtumiin näkyi ja kuului joka suunnalla: hän mm. johti kuoroa, oli mukana maanpuolustustyössä, toimi Johanneksen

Opettaja Loviisa Koukun luokka.

Säästöpankin isännistön puheenjohtajana sekä osallistui kunnalliselämään mm. kunnanvaltuuston puheenjohtajana vuosina 1929–1939. Laurikainen kävi opintomatkoilla mm. Virossa, Liettuassa, Latviassa ja Ruotsissa. Evakossa ollessaan ennen paluuta takaisin Kannakselle Laurikainen toimi Tammelan kirkonkylän kansakoulun johtajaopettajana sekä joutui mukaan jatkosodan tapahtumiin Aunuksessa, missä hänet ylennettiin luutnantiksi.

Vuonna 1890 syntynyt Taavi Laurikainen menehtyi äkillisesti elokuussa 1943 Helsingissä ollessaan kokousmatkalla Johanneksen Sähkö Oy:n nimissä, sen johtokunnan puheenjohtajana.

Espanjankuumetta

Muistelmia Murrosajan koulusta -kirjituksessaan Johannekselainen-lehdessä 3 / 1971 **Erkki Lehtniemi** kirjoitti keväältä-vesta vuonna 1920, jolloin espanjankuumelevisi laajalti ja koetteli rankasti myös Vaahtolan oppilaita. Espanjantauti oli

viime vuosisadan tuhoisin maailmanlaajuisin influenssaepidemia, johon kuoli kymmeniä miljoonia ihmisiä. Ilmeisesti ko. epidemia oli espanjantaudin neljännen ja viimeisen aallon aikaansaama ja sairastutti johannekselaisia tammihelmikuussa 1920. Johanneksen seurakunnan kuolleitten luettelossa noina kuukausina on Rokkalasta ja Vaahtolasta viidelle henkilölle merkitty kuolinsyyksi espanjantauti. Lehtniemi muistelee epidemian aikaa: ”Minä olin ensimmäisiä, jotka sairastuivat, olin poissa koulusta kolme viikkoa ja kun sitten menin kouluun ei luokassamme ollut oppilaita puoliakaan. Talvi oli muutenkin kylmä, niin että luokassamme, joka oli isompi ja hatarampi kuin ns. yläluokka, oli usein aamulla klo 9.00 kun koulu alkoi vielä niin kylmä, että istuimme ensimmäiset tunnit takit yllä ja lapaset käsissä.” Lehtniemen kouluvuodet ajoittuvat vuosille 1916–1922, joista viimeiset neljä hän kävi kansakoulua Vaahtolassa.

Lainhuudatus unohtui!

Koulurakennuksessa oli kaksi luokahuonetta, käsityöluokka pojille ja asunnot kahdelle opettajalle, Taavi Laurikaiselle ja Loviisa Koukulle. 1920-luvun koitettua kunta kohtasi hämmäntävän ongelman. Maaliskuussa

1920 kihlakunnanoikeus teki päätöksen koulutontin kuulumisesta kauppias A. V. Ekin perillisille. Koulun historian alkumetreillä kunnalta oli jäänyt hoitamatta tontin lainhuudatus sekä erotaminen omaksi erilliseksi tontikseen. Kunnanvaltuusto varautui anomaan pakkolunastusta tontilleen oikeusteitse.

Vaahtolan Metsäkylän kansakoulu.

Neuvotteluissa päädyttiin kuitenkin sopuratkaisuun: perikunta Ek myi tontin kunnalle yhden markan neliöhinnalla. Lähes 40 vuotta hoitamattomana ollut asia saatettiin vihdoin kuntoon. Elokuun lopussa 1924 juhlittiin koululla pitäjän 50-vuotista kansakoulutaivalta omassa talossa omalla maalla.

Pitkäaikainen opettaja Jenny Pulliainen.

Opettaja Annin luokka v.1931. (kuva yllä)

Johtajaopettaja Taavi Laurikaisen luokka v.1936. (kuva alla)

Oppia hakemassa myös Metsäkylässä ja postitalossa

Anni Nikku oli opettanut vanhanmallisessa alakoulussa, joka sijaitsi postitalossa; tilat jaettiin postitoimiston kanssa. Oppivelvollisuuslain tullessa voimaan vuonna 1921 saatiin Johannekseenkin kuusivuotinen kansakoulu ja vanhanmallinen alakoulu lopetettiin. Vaikka kunta oli jo laajentanutkin kirkonkylän varsinaista kouluun, jouduttiin myöhemmin asukasluvun kasvaessa hankkimaan lisätiloja ostamalla entinen venäläistämiskoulu. Metsäkylässä sijainneen rakennuksen kauppa tehtiin vuonna 1922 kauppahintaan 136 915 mk (nykyrahassa hieman yli 44 000 € rahamuseon rahanarvolaskurin mukaan). Seuraavana vuonna Vaahtolaan myönnettiin uusi alakansakoulunopettajan virka sekä perustettiin kolmas yläkoulunopettajan virka. Kouluhallitukselta anottiin seuraavaksi lupa sekä alakoulun että kolmannen yläkoulun opettajan luokan sijoittamisesta entiseen venäläistämiskouluun. Se myönnettiin, jolloin alaluokkien I-II opettajana Metsäkylässä aloitti Anni Nikku, aiemmin mainittu entinen kiertokoulunopettaja. Tilanhaatus väistyi hetkeksi.

Postitoimisto siirtyi asemalle vuonna 1926, ja kunta päätti kunnostaa vanhan postitalon kokonaan koulukäyttöön. Remontin jälkeen siirrettiin Metsäkylän koulusta alaluokat taas Vaahtolaan, ja toisena alaluokkien opettajana aloitti **Annikki Hilja Asikainen**.

Myös viipurilaisesta **Jenny Pulli**aisesta tuli pitkäaikainen opettaja Vaahtolaan. Heinolan opettajaseminaarista valmistuttuaan hän opetti koululla ensin vuoden, mutta siirtyi sitten lyhyeksi ajaksi Sulkavalle Sipilän kansakouluun, mistä palasi takaisin tuttuun Vaahtolaan ja oli virassa talvisotaan asti. Pulliainen oli aktiivisesti mukana myös Vaahtolan Nuorisoseuran toiminnassa. Talvisodassa opettaja Pulliainen toimi kenttäsairaalan lääkintälottana, jatkosodassa muonituslottana. Seurakunnan rippikirjojen ja 1950-luvulla mm. Johannekselaisessa olleiden elämäkertatietojen mukaan Pulliainen ei olisi enää Johannekseen palannut opettajaksi, mutta hänen nimensä kyllä esiintyy muutamissa historiikeissa ja henkilöiden muistelmissa Johanneksessa myös vuosina 1942–1944. Myöhemmin sotien jälkeen Pulliainen päätyi muuttamaan paikkakunnan kautta opettajaksi Helsinkiin.

Wagerin koti päätty kunnan komeimmaksi koulutaloksi

Kunta oli vuonna 1929 hankkinut 1,5 hehtaarin tonttimaan Kirjolan kartanolta koululle tarvittavien lisätilojen rakentamiseksi. 1930-luvun alkupuolella ilmeni, että liikemies **Carl**

A. Wagerilta olisi vapautumassa iso asuinrakennus, josta kunta kiinnostui. Norjalaissyntyinen Wager omisti Vaahtolan sahan. Kaupan päättämiseen meni kuitenkin vielä vuosia kunnan yritettyä ensin käyttää osto-oikeuttaan huutokaupassa vuonna 1931 joidenkin kuntalaisten vastustaessa ja sitten pankin kanssa neuvotteluissa ja peräntymisissä. Kauppa päätettiin lopulta vuonna 1936 hintaan 150 000 markkaa (nykyrahassa noin 55 470 €). Saman vuoden syyslukukausi päästiin aloittamaan Wagerin tiloissa pikaisten muutostöiden jälkeen. Uudessa opinahjossa oli neljä luokkahuonetta. Taloon tehtyihin opettajien asuntoihin muuttivat opettajat Koukku, Pulliainen ja Laurikainen. Entinen alakoulu (postitalo) jäi tarpeetomaksi ja myytiin tontteineen koivistolaissyntyiselle **Teodor Kurjelle**. Koulurakennukseksi muutoutunut Wagerin entinen asuintalo oli eittämättä Johanneksen pitäjän kansakoulurakennuksista ulkonäöltään vaikuttavin. Puitteet olivat siten hienot Suomen silloisen presidentin **Lauri Kristian Relanderin** vierailla koululla vuonna 1938. Wagerin tiloissa opiskeltiin aina vuoden 1939 lokakuuhun, jolloin kaikki pitäjän koulut joutuivat sotilasmajoituksen takia lopettamaan toimintansa.

Uuteen alkuun

Talvisodan aikana koulurakennukset tuhoutuivat. Takaisin päästyä kouluun ilmoitauduttiin 15.10.1942 lokakuussa Valkoisella talolla, ja kouluarki alkoi Vaahtolan ja Metsäkytän välisen tien varrella olleessa venäläisten **Vilho Riikosen** maalle rakentamassa kaksikerroksisessa kasarmirakennuksessa. Sotaa edeltänyttä koulupiirijakoa oli jouduttu olosuhteiden vuoksi muuttamaan. Vaahtolaan määrättiin myös aiemmin Huunolassa ja Kukkolassa koulua käyneet oppilaat. Myöhemmin myös Alakirjolan ja Riionsaaren lapset tulivat Vaahtolaan. Huunolaiset valittivat asiasta, minkä lopputuloksena heidän lapsensa eivät käyneet ollenkaan koulua väliaikana; oppivelvollisuus tuli kuitenkin suoritettavaksi uusilla paikkakunnilla myöhemmin. Kukkolan kouluikäisten lukumäärä puolestaan oli niin suuri, että kylä ehti saada oman supistetun vuokratiloissa toimivan koulunsa ennen uutta evakkoon lähtöä.

Viimeiset opettajat

Opettajina Vaahtolan koulun loppuvaiheissa toimivat Taavi Laurikainen (kuolemaansa asti v.1943), Loviisa Koukku, Anni Nikku ja **Milma Keppo**. Laurikaisen kuoltua opettajaksi valittiin **Hemmo Louhivuori** (1910–1981), joka siirtyi virkaansa Hirvensalmen kansakoulusta. Louhivuoren lapsuudenperhe oli asunut paikkakunnalla jo pitkään ennen sotia. Hemmon isä **Emil** toimi myös kantavana voimana Vaahtolan nuorisoseuran toiminnassa. Hemmo Louhivuori oli hoitanut Rokkalan koulun johtajaopettajan tointa viimeiset ajat ennen talvisotaa **Eemeli Vitelin** jäätyä eläkkeelle keväällä 1939 ja muutettua

pois paikkakunnalta. Evakkoajan jälkeen Hemmo Louhivuori perheineen palasi Johannekseen kesällä 1943. Hemmo Louhivuori tuli myöhemmin tunnetuksi säveltäjänä ja musiikinopettajana.

Kohtalan ivaa – uudessa koulutalossa vain hetki

Kunta oli rakennuttanut uuden koulurakennuksen 1943–1944 arkkitehti **Erik Lindroosin** piirustusten mukaan, ja rakennustyöstä vastasi jälleenrakennus

Oy. 2500 m²:n rakennus valmistui kevättalvella 1944. Koulun vihkiäiset pidettiin lukuvuoden jo loputtua kesäkuussa 1944. Pian koitti jäähyväisten aika. Kotiseutumatkoilla vuosikymmeniä myöhemmin voitiin todeta koulurakennuksen kuitenkin säilyneen vieraankin vallan alla; ulkoasun ja iän mukanaan tuomista muutoksista huolimatta se oli säilynyt tunnistettavana.

– Sari Scimone –

Vaahtolan opettajia (suluissa opetusvuodet, jos tiedossa):

- Johannes Waris Virtailta (1882–1884)
- Matti Laitinen (1884–1917)
- Eugenia (Edith) Laitinen (Matti Laitisen vaimo, tyttöjen käsityönopettaja)
- Gustaf Perälä
- Mansten (1893)
- Veli Pärssinen (1892–1897?)
- Lyydi Helenius, myöh. Heiniö (1906–?)
- Miina (Wilhelmiina) Kuusenhako (noin 1908–1911)
- Siiri Tanskanen (1911–1913)
- Loviisa Koukku, (1912–1939, 1942–1944)
- August Anto (1917–1918)
- Taavi Laurikainen (1918–1939, 1942–1943)
- Anni Nikku (1923–1944)
- Annikki Hilja Vuori o.s. Asikainen (1920-luvun lopusta 1930-luvun loppupuolelle)
- Jenny Pulliainen (–1939)
- Milma Keppo o.s. Peltola, seurakunnan virallisen apulaisen Jaakko Kepon vaimo
- Hemmo Louhivuori (Rokkala syksy 1939, Vaahtola 1943–1944)

LÄHTEET:

- Johanneksen pitäjähistoria, mm. s. 362–373, 548–549, 662
- Jäi vain nimi sankarin / Pirkko Kanervo, s. 38, 58–59, 260–265
- Johanneksen henkikirjat ja seurakunnan rippikirjat (vuoden 1910 jälkeiset aineistot maakunta-arkistoissa tutkimusluvalla tutkittavissa sähköisessä muodossa)
- Johannekselainen
- 6/1950 s. 1, Timo Louhivuori / Piirteitä Johanneksen kunnan historiasta
- 6/1950 s. 1–2, Antti Tuomela / Johanneksen kansakoululaitoksen vaiheita
- 4/1953 s. 2, 50 vuotta Jenny Pulliainen
- 6/1964 s. 4, Rauha Lipponen / Menneitä päiviä
- 11/1965 s. 3–4, nimimerkki Mari / Vaahtola muistojen valossa
- 6/1970 s. 2, Tuulikki Hörkkö / Opettaja Jenni Maria Pullista muistaen
- 3/1971 ja 2/1971 s.1, Erkki Lehtniemi / Muistelmia murrosajan koulusta
- 4/1972 s.2, Loviisa Koukun muistokirjoitus
- 6/1977 s.2, Eemeli Viteli / Esitelmä vuodelta 1936
- 2/1980 s.2, Samuli Alaspää / Hemmo Louhivuori 70 vuotta
- 10/1980 s. 3, Lauri Airikka / Taavi Laurikainen opettaja ja kunnallismies
- 7/1981 s.2, Hemmo Louhivuoren muistokirjoitus
- 4/1997 s. 5, Uuno Riiikonen / Muistelen kotikylääni Vaahtolaa
- 11/2002 s. 5, Eeva-Leena Onnela / 15.10.1942
- 5/2003 s. 7, Hemmo Louhivuori / Muistojen kotikylä, Vaahtola

- Historiallinen sanomalehtikirjasto: <http://digi.kansalliskirjasto.fi/sanomalehti> – erityisesti lehdet: Opettajain lehti (kansanopetusta käsittelevä kuvallinen viikkolehti) sekä Alakansakoulu (uudemmat vuoden 1910 jälkeen ilmestyneet lehdet luettavissa Suomen kuudessa vapaakappalekirjastossa)
- Espanjankuume: <http://www.helsinki.fi/historia/yhdistys/vanhat/julk/taudit99/linnanma.html>.

Rokkalan ja Vaahtolan koulujen viimeiset ajat

Johannekselaisen huhtikuun 2015 numerossa oli kirjoitus Rokkalan koulujen vaiheista. Kirjoitus ei loppuosastaan tuntunut käyvän yksiin omien muistikuvieni kanssa, siksi päädyin kirjoittamaan tämän tekstin. En väitä, että lehti-kirjoitus olisi ollut virheellinen, mutta kokemukset ovat ehkä olleet erilaiset.

Isoisäni **Emil Louhivuori** oli syntynyt Viipurissa 1872 ja valmistunut 1894 kanttoriksi Turussa, minkä jälkeen hän oli Johanneksen kanttorina, postinhoitajana ja kuntakokouksen esimiehenä. Vuodesta 1907 vuoteen 1915 hän oli Viipurin uuden kirkon, myöhemmin tuomiokirkon, kanttori. Johanneksen Vaahtolassa asuminen jatkui kuitenkin talvisodan syttymiseen asti. Isäni oli syntynyt vuonna 1910 ja valmistui opettajaksi 1933 Raumalta ja sai ensimmäisen opettajanviran Hirvensalmelta, jossa minä synnyin 1935

Syksyllä 1939 avautui Rokkalassa viransijaisuus. Ilmeisesti kysymyksessä oli **Eemeli Vitelin** virka. Joulukuun 1. päivänä 1939 tapahtui ensimmäinen Viipurin pommitus. Isäni lähetti äitini ja minut seuraavalla Johanneksesta lähteneellä junalla Raumalle äitini vanhempien luo. Seuranneen rauhallisemman ajanjakson aikana me kuitenkin palasimme Rokkalan koululle. Johannekselaisen sivun 5 alalaidassa näkyy vasemmalla olevassa koulun päädyssä lähimpänä makuuhuoneemme ikkuna. Sen paperista kaihdinta raotin eräänä aamuna, kun pihalta kuului epätavallista ääntä. Pihalla oli sotilaita, hevosia kärreineen ja aseita. Lehtenne mukaan kysymyksessä olivat 4. divisioonan huoltojoukot. Pian olin uteliaana kiertelemässä pihalla ja lähimetsässä. Metsään sotilaat olivat rakentaneet hevosille havuista talleja. Asuntoommekin tuli sotilaita niin, että käyttöömmme jäi vain tuo äsken mainittu makuuhuone. Keittiöön perustettiin sotilaskoti, ja äitinkin touhusi siellä lottien apuna.

Rokkalan kansakoulu 1928–1939.

Kummallista on, että toisesta lähdistämme sotaa pakoon ilmeisesti vuoden 1940 puolella en muista mitään. Sen sijaan paluustamme 1943 muistan etenkin sen, että koulun raunioissa seisoivat kolmipyöräni palaneet jäännökset. Aluksi kuvittelin, että kauniisti sanottuna viholliset olivat koulun ja minun pyöräni polttaneet, mutta myöhemmin on käynyt selväksi, että tuhopoltto onkin kuulunut perääntyvien joukkojemme strategiaan.

Tarkasti en osaa sanoa, missä sijaitsi se venäläisten rakentamaksi sanottu kaksikerroksinen puurakennus, jossa koulu palattuamme toimi. Se oli Vaahtolan osuuskaupan nurkalta Rokkalaan lähtevän tien varrella, lähempänä selluloosatehdasta. Perheemme asui saman tien varressa Juhana Sepän pienessä hirsitalossa, jossa oli kaksi huonetta ja keittiö. Käytössämme oli huoneista toinen.

Muistaakseni opettajanani oli **Aira Kekki**, mutta koulussa olivat opettajina myös **Jenni Pulli** ja isäni **Hemmo Louhivuori**. Koulusta muistan kopisevat puulattiat ja koulun yhtenä ruokana ”hapanlohkon”, jota en meinannut saada millään syötyä. Minusta oli ilmeisesti tullut jo länsisuomalainen.

Vaahtolan uutta 3-opettajaista koulua rakennettiin jo. Koulun rakennusaineena oli Siporex-harkot. Muistan, kuinka ihmettelin näitä ”kiviä”, kun ne kelluivat vedessä. Koulun johtajalle tarkoitettu yksikerroksinen asunto-osa valmistui aikaisemmin kuin kaksikerroksinen kouluosa. Matalammassa osassa oli myös tilat kirjastolle. Kahdelle muulle opettajalle rakennettiin erillinen ”rivitalo” kauemmas koulusta. Asuntomme oli tilava ja valoisa. Tosin huonekaluista ja valaisimista oli pulaa.

Isä perheineen oli ollut siirtolaisopettajana ensin Kiskossa ja sitten Hirvensalmella. Hirvensalmella olimme kasvattaneet omaa possua, joka tuotiin syksyllä 1944 tiinuun pakattuna Johannekseen. Silloin emme vielä arvanneet, kuinka suureen tarpeeseen se tulisi.

Vaahtolan uuden koulun toiminta alkoi suunnilleen helmikuussa 1944. Koulun voimistelusalissa pidettiin sunnuntaisin kirkonmenoja. Kirjastoon ei ehditty hankkia sen paremmin hyllyjä kuin kirjojaakaan. Suunnilleen kesäkuun puolivälissä tapahtui taas sama kuin aikaisemminkin. Koulun piha täyttyi sotilasajoneuvoista ja sotilaista. Kouluun muodostettiin sotilassairaala. Muistan, kuinka joku upseeri käski minun hakea Lahdenhovista paikallisen terveydenhoitajan. Lähdin matkaan polkupyörällä. Lahdenhovin suoralla tulivat vastaani matalalla lentävät venäläiset hävittäjät. Suojauduin ojaan eivätkä hävittäjät tulittaneet minua. Läheisestä metsiköstä kuului kuitenkin vihaisia sotilaiden ääniä, jotka käskivät minut pois tieltä. Eräs sotilaista tunsu minut ja sanoi: ”Mitä Louhivuoren poika tekee täällä?” Hän oli linja-autonkuljettaja Hirvensalmelta. Heidän autonsa olivat puiden alla suojautuneina. Terveydenhoitaja sai tuomani viestin.

Valmistauduimme äitini kanssa lähtemään pois Johanneksesta polkupyörillä. Äiti oli paistanut sian kinkkua ja hakenut osuuskaupasta siellä jaettua voita. Eväät ja vähäiset tavaramme pakattiin pyöriin. Kun olimme lähdössä 17. kesäkuuta 1944, saapuivat kuorma-autot ja matka kohden Joutsenoa alkoi. Opettajan rouva ja poika pääsivät hyttiin muiden istuessa lavalla. Matkan aikana äitini tarjosi kinkkuvoileipiä koko kolonnan autoilijoille. Hytin ovella oli suorastaan jonoa. Tavaraoistamme palasi meille myöhemmin isäni vanha polkupyörä ja vajaa tiinullinen sianlihaa. Isä luuli nähneensä äidin uuden pyörän joskus myöhemmin Helsingissä.

– Hemmo Louhivuori –

Tuomittu mies – johdanto Reinhold Halmin elämään

Poikamies Reinhold Halm Viipurissa 1880-1890 -luvulla. Irja Halmin arkisto.

Huhtikuisen aamuyön rauha Nastolan Ahtialassa katkesi miesten huutoihin ja laukauksiin. Kuusikymmentävuotias kauppias Reinhold Halm oli haettu kotoaan yön pimeydessä, ja muutaman miehen joukko pakotti häntä aseilla uhaten kohti läheistä metsää. Lopulta paikallinen kansakoulunopettaja asetti väkivalloin nahkatakkiin pukeutuneen Reinholdin selin miehiin päin ja ampui tappavat laukaukset. 22. päivä huhtikuuta 1918 oli tuskainen päivä monelle, mutta erityisesti tuon tuskan ja surun tunsivat Halmin leski, nelissäkymmenissä ollut Amanda, ja perheen yhdeksän lasta, joista nuorin oli vasta puolitoistavuotias. Amanda Halm oli yöllisen herätyksen jälkeen lähettänyt vanhimman tyttärensä seuraamaa, mihin miehet isää vievät ja nyt tyttären täytyi tuoda kotiin isän ruumis, joka haudattiin Nastolan kirkkomaahan surevien omaisten ympäröimänä.

Sukupiirissä kulkeneiden tarinoiden mukaan Reinhold Halm ammuttiin syyttä, sillä hän ei ottanut osaa sisällissodan tapahtumiin 1918 eikä varsinkaan kuulunut punakaartiin. Asiakirjalähteet tukevat tätä seikkaa, mutta Halmin puolueettomuus on silti syytä kyseenalaistaa. Esimerkiksi Viipurin Sanomat 1890-luvulta osoittavat, että Halm oli yhteiskunnallisesti aktiivinen toimija ja oli muun muassa perustamassa Viipurin esisataman Uuraan raittiusseuraa ja toimi tämän seuran esimiehenä useiden vuosien ajan. Lisäksi Halm oli Ahtialan työväenyhdistyksen jäsen ja oli läheisissä yhteyksissä sosiaalidemokraattien kansanedustajan Arthur Siveniuksen kanssa, joka oli muun muassa yöpynyt Halmien kodissa Nastolassa keväällä 1911.

Reinhold Halm syntyi Piippolassa Pohjois-Pohjanmaalla 24. elokuuta 1857. Hänen syntymänsä oli mahdollisesti jonkin verran ennenaikainen tai muuten vaikea, sillä Reinhold sai hätäkasteen välittömästi syntymänsä jälkeen. Hätäkaste tuli kyseeseen, jos synnytyksen jälkeen näytti siltä, että lapsi oli hengenvaarassa tai lapsen elämä näytti epävarmalta. Näin pyrittiin varmistamaan, että lapsi saisi ”taivaspaikan” ja toisaalta myös kristillisen hautauksen. Reinholdin hätäkasteen suoritti äidinäiti Anna Moisalo (o.s. Pukema), joka on oletettavasti ollut auttamassa synnytyksessä, ja sen vahvisti myöhemmin loka-kuussa Piippolan kappalainen Johan Fredrik Cajanus.

Reinholdin isä Samuel Halm oli palvellut tarkka-ampujana 1850-luvun alussa Suomen kaartissa Helsingissä mutta eronnut palveluksesta vuonna 1854 terveydellisiin syihin vedoten ja palannut kotiseuduilleen Pohjanmaalle. Äiti Anna Beatha Pukema oli aviottomana syntynyt, itsek in aviottoman tyttären synnyttänyt, kerran naimisissa ollut leski, joka nyt päätyi naimisiin

– Punaisena tuomitut –

Kauppias Reinhold Halmin ja hänen vaimonsa Amanda Huunosen elämä ja kuolema

entisen sotilas Halmin kanssa. Reinhold oli pariskunnan esikoinen ja ainoa lapsi, joka eli aikuiseksi. Isä Samuel poistui perheen elämästä kuitenkin jo vuonna 1864, kun hän lähti siirtolaiseksi Norjan kautta Amerikkaan ja katoaa näin lähteiden fokuksesta. Tuon vuoden jälkeen Reinhold ei enää koskaan kuullut isästään, ja pieneen perheeseen kuuluivat vain Reinhold ja äiti Anna Beatha.

Uusi alku Karjalassa

Vuonna 1879 kaksikymmentäkaksivuotias Halm muutti Pohjanmaalta Viipuriin ja lähti kokeilemaan onneaan suuressa kaupungissa. Samana vuonna oli annettu asetus, joka antoi suuriruhetinaskunnan asukkailla elinkeinonvapauden ja nuori Reinhold tarttui tähän mahdollisuuteen aloittaen uransa kiertävänä suutarina.

Suutarin tie johti lopulta naapuripitäjään Johannekseen ja Viipurin esisatamaan Uuraaseen, jossa Halm toimi suutarimestarina. Johanneksessa hän tapasi myös tulevan vaimonsa, itseään kaksikymmentä vuotta nuoremman saaristolaistytön Amanda Huunosen, jonka kanssa avioliitto solmittiin heinäkuussa 1893.

Amanda Huunonen oli syntynyt Johanneksen Huunonsaarella joulukuussa 1874 omien vanhempiansa esikoi-

Amanda, o.s. Huunonen, ja Reinhold Halm sekä lapset Arvo Aleksander ja Sylvia Esther Halm. Aarno Paasirannan arkisto.

sena. Hänen isänsä Antti Eeronpoika Huunonen viljeli vuosisatoja suvulla olutta tilaa Huunonsaarella sekä harjoitti kalastusta ja laivanrakennusta, millä elätti perheensä. Amandan äiti Eeva Kristiina ”Eevastiina” Lempiäinen, jota myös Puntalan mummoksi kutsuttiin, oli syntyisin viereisestä Riionsaaresta ja muistettiin lämpimästi Huunonsaaren lapsenpäästäjänä, ennen kuin saareen

saatiin oma kät ilö. Puntalan mummo oli huunonsaarelaisten muistikuvissa hyvin pidetty hahmo, vahva nainen, joka myös antoi lapsille hätäkasteen, mikäli näytti, ettei heistä olisi eläjiksi. Amanda ja Reinhold Halmin pojan tytär Seija Markkanen muisteli vuosia myöhemmin isoäitinsä kertomaa anekdoottia, jonka mukaan pariskunnan ensikohtaaminen oli tapahtunut

Amandan ollessa vähän yli kymmenvuotias ja kiertävänä suutarina talosta taloon kulkenut Reinhold oli napannut tytön polvelleen sanoen leikkillisesti, että ”tämä tytöstä minä vielä vaimon teen”. Modernin ihmisen korvaan tämä kuulostaa ehkä vähän ihmeelliseltä, mutta joka tapauksessa pariskunta todella päätyi naimisiin. Vuosien ikäerosta huolimatta Reinholdin ja Amandan välille syntyi rakkaustarina, joka kulminoitui Viipurin Torkkelinpuistossa kesäkuussa 1892. Seitsemäntoistavuotias Amanda oli juuri päässyt ripille ja Reinhold vei hänet Viipuriin kauppatmatkalle, jonka loppupuolella he kävelivät vierekäin puiston käytäviä pitkin. Yllättäen Reinhold oli nähnyt yhdessä puiston lehtikuusista kaksi yhteen kasvanutta käpyä ja poiminut Amandalle sanoen: ”Nämä kävyt ovat kuin me kaksi, erottamattomat.”

Ja niin tästä Viipurin matkasta tuli samalla myös Reinholdin ja Amandan kihlajaiset.

Päijät-Hämeen kutsu

Vuosia jatkunut suutarintoimi laajeni 1900-luvun alussa myös maakaupan pitoon, ja kun Halmit muuttivat 1907 Johanneksesta Hämeeseen Nastolan pitäjään, perusti Reinhold Halm kaupan myös heidän uuteen kotipaikkaansa Ahtialan kylään. Siellä Halmit asuivat elämänsä loppuun saakka ja kasvattivat lapsiaan, joita oli syntynyt kaiken kaikkiaan neljätoista. Näistä neljästätoista kuitenkin vain yhdeksän, kolme poikaa ja kuusi tyttöä, ehti aikuisikään. Mikä sitten oikeastaan johti Reinhold Halmin murhaan Nastolassa keväällä 1918 ja katkeriin vuosiin hänen perheelleen?

Jo edellä totesin, että vaikkei Halm kuulunut punakaartiin, oli hän ainakin poliittiselta maailmankuvaltaan lähellä vasemmistoa ja toimi yhteiskunnan eri aloilla aktiivisesti. Suvun perimätieto kertoo taas, että varsinainen syy kansakoulunopettajan tekemään murhaan olisi ollut se, että Reinhold Halm oli aiempina vuosina myynyt innokkaasti viljaa ja jauhoja venäläisille santarmeille. Sanoipa perimätieto vielä, että Halm myi tavaraa kaikille poliittiseen suuntaukseen tai puolueeseen katsomatta. Kuitenkaan edes tämä tarina ei kuulosta kovin todenperäiseltä, vaikka kevään 1918 veriteot usein olivat päällimmäisiltä syiltään jopa hyvin absurdeja. On kyllä oletettavaa, että murhan takana olivat pikemminkin henkilökohtaiset syyt kuin Halmin poliittiset mielipiteet – poliittiset mielipiteet olivat ehkä todennäköisimmin oikeutus murhan toteuttamiselle. Yhtä kaikki, ilman perusteellista lisätutkimusta kysymyksen ei voida antaa täysin yksiselitteistä vastausta.

Kun Reinhold Halmin arkkua laskettiin, eivät hautajaisvieraat voineet tietää, ettei hänen leskensä kärsimys ollut vielä ohi. Halmien esikoispoika Aarne Reinhold, joka ajoi punakaartin ambulanssia, oli pidätetty Heinolan Lusissa jo helmikuussa 1918 ja oli sittemmin viety vankileirille Tammisaareen. Toinen poika, vain 14-vuotias Eino Aleksander, pidätettiin toukokuun alussa ja marsitettiin Lahden Hennalan vankileirille miltei 30 000 muun punavangin kanssa ironisesti Suomen suurimmaksi kutsutussa ”vappumarssissa”. Vankileirillä nuori Eino joutui kohtaamaan elintarvikepulan ja lähes syömäkelvottoman ruuan. Hän itse muisteli myöhemmin syöneensä muun muassa perunankuoria, mutta todennäköisesti ravinnon pääosa on tullut puolikkaasta sillistä ja vihneineen paistetusta kauraleivästä, murikasta, jotka olivat vankien varsinainen päiväateria. (Marjo-Riitta Liukkosen tiedonanto Hennalan vankileirin oloista 11.2.2016.)

Yksinäinen leskirouva – Amanda Halmin elämän ehtoo

Lastensa isän ja aviomiehensä murhan jälkeen Amanda Halm oli vaikean päätöksen edessä. Lapsista vanhin Aarne

Reinhold oli 20-vuotias ja tytär **Eine** 18-vuotias, mutta loput seitsemän vielä alaikäisiä. Nuorimmainen **Lille Viola** oli syntynyt tammikuussa 1917 ja oli isänsä kuollessa vasta vähän yli vuoden vanha. Lisäksi Lille kärsi ilmeisesti pahasta nivelreumasta ja hyvin itkuisena lapsena vei Amandalta paljon aikaa ja huomiota.

Lapsista viisi vanhinta oli jo koulutensa päässä, mutta tyttäristä kolmella alle kymmenenvuotiaalla, **Helvillä**, **Rauhalla** ja **Maililla**, oli vielä kansakouluvuosia edessä. Pojantyttersensä Seija Markkasen mukaan Amanda kohtasi nyt vaikean valinnan, sillä hän ei tahtonut antaa lastensa isän tappaneen kansakoulunopettajan opettaa lapsiaan. Niinpä hän lähetti kolme tyttärtään vanhan äitinsä **Eevastiinan** hoiviin Johanneksen Huunonsaaren käymään myös koulunsa Johanneksessa. Todellisuudessa taustalla lieene ollut myös taloudellisia syitä, kuten **Pirkko Kanervo** esittää teoksessaan Johanneksen Huunonsaari, kerrottuaan ensin saman tarinan Halmin tytärten

tulosta Huunonsaaren kansakoulun oppilaiksi.

Leskeksi jäänyt Amanda oli joutunut lopettamaan perheen sekatavarakaupan, ja kun Reinholdin suutarintoimikaan ei enää ollut tuomassa lisätienestiä, perheen ansiot putosivat huomattavasti. Amandan sisarentyttären **Airi Kitulan** muistelmissaan kertoman mukaan Halmien suuren talon toinen pääty, jossa olivat liikehuoneet, jätettiin kokonaan asumattomaksi ja kylmilleen. Airi kuvaa myös, että hänen leskitätinsä ei varoja säästääkseen aina voinut lämmittää talon suurta saunaa.

Amanda Halm eli leskenä mieheensä kuoleman jälkeen vielä 30 vuotta. Näinä vuosina hän kohtasi vielä sota-vuosien kauhut ja oman synnyinseutunsa Johanneksen menetyksen Neuvostoliitolle muun Karjalan mukana. Viimeiset vuodet eivät olleet myöskään henkilökohtaisilta tragedioilta vapaita, sillä Halmien esikoispoika Aarre Reinhold Halm menehtyi tapaturmaisesti maaliskuussa vuonna 1934

rusennuttuaan lautataapelin alle 35-vuotiaana. Aarrelta jäi seitsemän alaikäistä lasta ja kahdeksas syntyi postuumisti vielä yhdeksän päivää isän kuoleman jälkeen.

Elämänsä ehtoolla Amanda Halmista tehtiin myös Ahtialan työväenyhdistyksen ensimmäinen kunniajäsen. Muistokirjoituksensa mukaan Amanda oli ollut yhdistyksen perustajajäseniä, ilmeisesti yhdessä miehensä Reinholdin kanssa. Miehensä kuoleman jälkeen Amanda oli, kohtaamistaan vaikeuksista huolimatta, toiminut aktiivisesti työväenyhdistyksen jäsenenä ja pyrkinyt yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen.

Voimme vain kuvitella, miltä kotiseutujen menetys viholliselle tuntui sota-vuosien alla. Amanda Halm suhtautui myös suurella lämmöllä Karjalan evakoihin ja majoitti myös Huunonsaaren sukulaisiaan kotonaan Ahtialassa 1940-luvun alkuvuosina. Yksi majoittuneista oli Amandan 22-vuotias sisarentytär Airi Kitula, joka muistelmissaan kuvaa tättään seuraavilla sa-

noilla: ”Tämä Amanda-tätini oli niin sydämellinen ja fiksu ihminen, etten eläissäni häntä unhoita. Hänen luonaan olin usein yötä ja nukuttiin serkkuni Rauhan kanssa vierekkäin.”

Amanda Halm nukkui pois 25. toukokuuta 1948 kotonaan Nastolan Ahtialassa 74 vuoden iässä. Viimeiset vuotensa vanheneva Amanda oli viettänyt hiljaisuudessa, lastenlasten kuvaaman mukaan hän oli vakava ja hiljainen ”Halmin mamma”, joka ei kuitenkaan koskaan itkenyt kovaa elämäänsä – ja jos itkikin, niin itki yksinään, toisilta piilossa. Vakava, ja hiljainen, mutta rehellinen ja uuttera, rakastava äiti ja isoäiti, joka kunnialla kasvatti yhdeksänpäisen katraansa maailman vesille miehensä kuoleman jälkeen, vaikka perhe ympäröivän yhteisön silmissä olikin punaiseksi tuomittu aina huhtikuun 1918 tragediasta lähtien.

– Jere Markkanen –
Kirjoittaja opiskelee historiaa
Turun yliopistossa.

Alkuperäislähteet:

Kitula, Airi (o.s. Hörkö): Muistelmat. Julkaisematon käsikirjoitus, 1991. Leo Piispan henkilökohtainen arkisto.

Markkanen, Seija Marita (o.s. Halm), palkanlaskija, synt. 1935. Useita haastatteluja 2010–2011. Haast. Jere Markkanen.

Sivenius, Arthur: Postikortti Reinhold Halmille. Päiväty 29.5.1911 Oulu. Jere Markkasen arkisto.

Piippolan, Johanneksen ja Nastolan seurakuntien arkistot.

Tutkimuskirjallisuus:

Kanervo, Pirkko: Johanneksen Huunonsaari : sodan ja rauhan päivinä 1913–1944. Huunolaisten kirjatoimikunta, Kaarina 2000.

Kuoleman Kentiltä : muistojulkaisu vuoden 1918 ajoilta. Hämeen eteläinen sos.dem. piirikunta, Hämeenlinna 1924.

Pitäjälehti Johannekselainen. Johannes-Seura ry.

Kuvat: Jere Markkasen valokuva-arkisto.

Amanda Halm 70-vuotispäivänään 1944 Nastolan Ahtialassa.

Halmien talon edessä Ahtialassa 1920-luvun lopulla. Vasemmalla naapuri Eino Nikkilä, tytär Lille Viola Halm, Amanda Halm sylissään tyttärentyttärensä Terttu Peltola, tyttäret Maili Siviä ja Rauha Eliina Halm. Ikkunalla poika Eino Aleksander Halm.

Lukijapalautetta

Yllättävä tapaaminen

Annu Karvanen ja hänen uusi Ford Maverickinsa., San Francisco, toukokuu 1973.

Kun maaliskuun Johannekselaisessa tehtiin selvää Johanneksen Karvasista, pomppasi ajatukseni vuoteen 1973. Teimme silloin Viipurin Lauluveikkojen kanssa konserttikiertueen Amerikan Yhdysvaltoihin sekä Canadian Vancouveriin. Yksi upeista kaupungeista oli San Francisco.

Suomella on konsuliedustus em. kaupungissa, jossa Suomea edusti pääkonsuli Snellman upean ranskalaisen puolisonsa kanssa. Ja voi sitä ystävällistä vastaanottoa, passausta, tarjoilua ja kiertojelua, mitä saimme osaksemme itse konserttiin liittyvien kekkereiden lisäksi.

Mutta ei tässä vielä mitään:

Yksi viraston lähetystösihteereistä oli suomalainen **Annu Karvanen**. Ja kun olimme Karjala poikii, innostui Annu ja kertoi sukunsa lähtevän myös Karjalasta, Johanneksen pitäjältä. Siitä keskustelu muodostuikin kahdenkeskiseksi. Mietin ja mietin, mutta ei tullut ketään Karvanen-nimistä mieleen, jonka olisin kuullut eikä Annukaan ollut silloin noin kolmikymppisenä ja jo monta vuotta Amerikassa eläneenä saanut tutustua minun mainitsemiini sukuihin. Monet mainitsemiä nimet tuntuivat kuulluilta, mutta ei sen enempää. Silti ”kipuna syttyi”.

Olimme kuorolaiset majoitettuina amerikansuomalaisiin perheisiin. Totta kai, kun olimme Annun kanssa johannekselaisia, pääsimme kolme kuorolaista kolmeksi vuorokaudeksi Annun kotiin majoittumaan. Yöt meinasivat jäädä lyhyiksi ja toiset veikot jäädä huomiossa vähemmälle, kun me kaksi kyselimme ja kertoilimme jos jokin lokahtaisi ja aukeaisi.

Annu oli vieraitaan kuljetellakseen ostanut vasta uuden auton, Ford Maverickin. Kyllä meitä kuskattiinkin rannalle sekä vuoristoon. Moniin paikkoihin liikuumme poliisiauton saattamana, kuten esim. pitkän kuuluisan Golden Gate-sillan viereen kallion sisään louhitulle satamalle. Mitä aluksia! Ja miten erikoisia ja luotettuja vieraita tunsimme olleemme näin jotain erikoista nähdessämme.

Näille matkoille jätimme frakit ja kuoron edustusasut, itsekin sain tyylikkään arkiasun ja lähetystön kiinalaispalvelijan vinkeän paidan, joita käytin monet vuodet vielä Suomessakin.

– Rauno Väntsi –

Ravansaari – vilkasta Viipurinlahtea

Paimion Karjalaseura järjesti huhtikuun alussa Merikarjala-illan. Teeman alustajaksi oli kutsuttu Ravansaariseuran puheenjohtaja Pentti Helin, joka esitteli Ravansaarta ja sen lähialuetta reippaasti yli sadan kuvan voimin. Perustana oli kokoelma vanhoja postikorttikuvia, karttoja ja muita mustavalkoisia otoksia tai lehtikuvia ajalta ennen sotavuosia. SA-kuvien kautta tultiin runneltuihin maisemiin ja lyhyeen uudelleenrakentamisen kauteen. Viimeisimmät eli viime vuosien värikuvat kertoivat luonnon valtaamasta kotisaaresta, jonka vanha voima ja vilkkaus oli aistittavissa raunioidenkin keskeltä.

Pentti Helin soutamassa Uiton kanavalla kesällä 2013. Rehevä luonto hallitsee maisemaa.

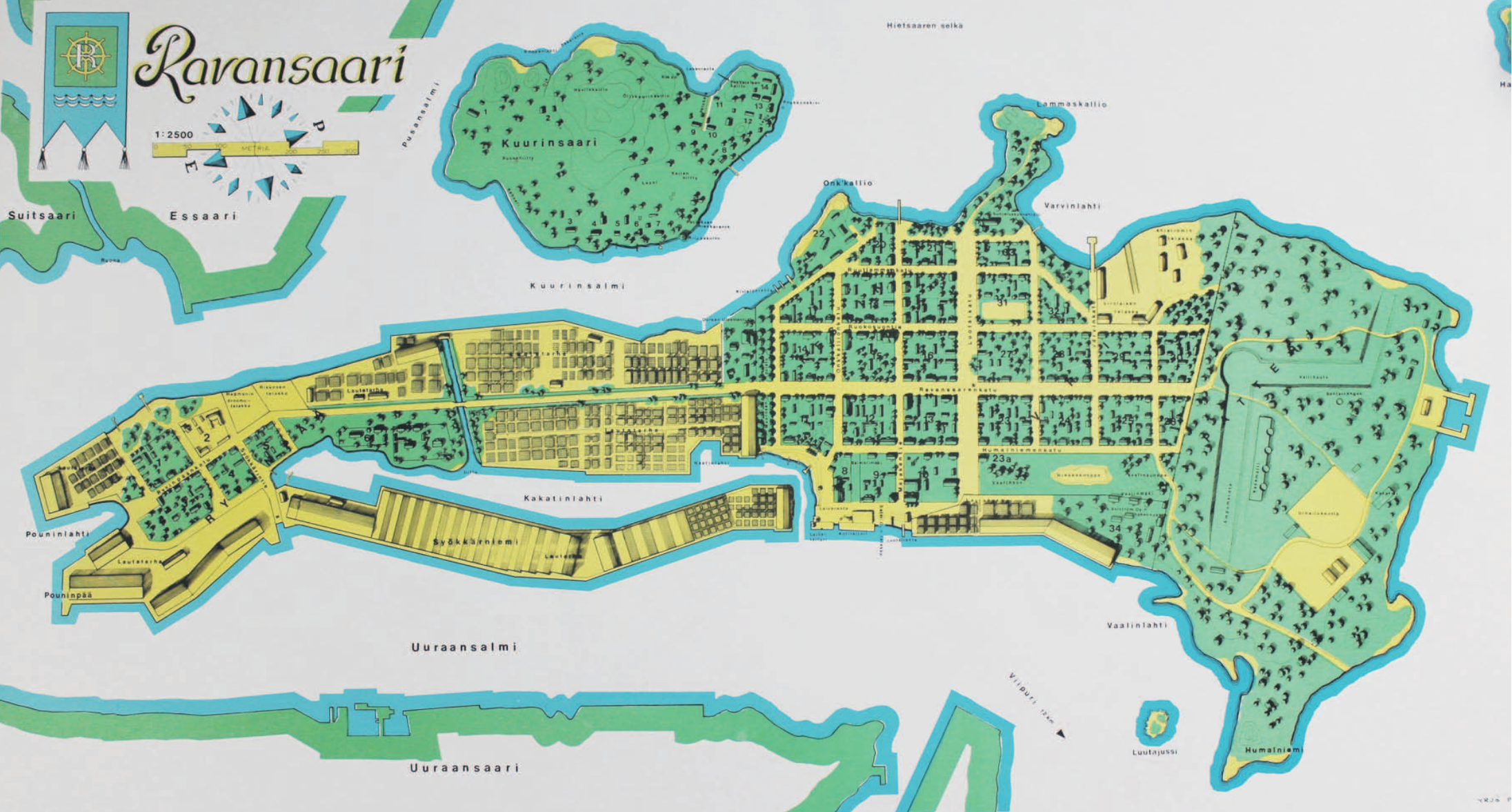
Ravansaari on 2,5 kilometrin pituinen ja leveydeltään enintään kilometrin mittainen saari, joka sijaitsee Viipurinlahden solmukohdassa. Pohjoisessa Viipurin kaupungin suunnassa alkavat sisävedet ja etelässä avautuu syväväylä maailman merille. Saaren erotti Uuraansaaresta vai noin 300 metrin levyinen salmi. Ravansaarikin on ollut aikanaan osa Johanneksen seurakuntaa. Hallintoyhteys käännettiin Viipurin maaseurakuntaan jo vuonna 1800, mutta papiston palveluja Ravansaareen tuotettiin yhteistyössä Pyhän Johanneksen seurakunnan kanssa viime vaiheisiin asti. Kunnallisesti Ravansaaresta tuli 1932 osa Viipurin kaupunkia samalla, kun Uuraansaaren pääosa siirtyi kaupungille. Tämä yhteisratkaisu oli varsin luonnollista, koska vientisatamana alue oli selvä kokonaisuus ja yritysten lautatar-

hoja sijaitsi yhtä lailla salmen molemmin puolin. Viipurin kaupunginarkkitehti **Otto Meurman** laati saarelle harvinaisen kattavan kavasuunnitelman. Asuntorakentaminen oli runsasta, mutta hallittua. Saaren väkiluku nousi lähes tuhanteen 30-luvun lopulla. Esityksessä kuljettiin saarta päästä päähän ja tutustuttiin maisemien lisäksi persooniin ja sukuihin. Yksi Ravansaaren erikoisuus on, että se oli 2013 asti noin viiden vuosikymmenen ajan suomalaisten hallussa Saimaan kanavan vuokrasopimuksen osana, tavallaan kanavan päätepisteenä. Nykyiseen kanavasopimukseen saari ei enää kuulu. Vuokra-ajan rakennuksia on hävitetty tai rikottu korjauskelvottomiksi Merikarjala-termi on hyvää vauhtia yleistymässä käyttöön ja Viipurin-

lahden ympäristöön se sopii erityisen hyvin. **Pentti Helin** esityksessä kuljettiin Ravansaarelta lähialueille kuten Turkinsaareen, Esisaareen, Kuurinsaareen, Hapenensaareen. Kuvasatoa oli käytettävissä niistäkin. Uurasta ei unohdettu, sillä sieltä saatiin palveluja, joita kotisaarilla ei ollut. Uuraan puolelle oli myös laadittu kaavasunnitelma, jonka mukaan rakentamisessa ja uudistuksissa edettiin, mutta 30-luvun kiivas kehityskään ei ehtinyt saattaa kaikkea valmiiksi. Esityksen täydennyksenä Pentti Helin esitteli kuvien ja tarinoin vielä **Niemisen** suvun vaiheita Ravansaarelta evakkotielle. Paimio oli tärkeä pysähdyspaikka 40-luvun jälkipuolella ja näimme kuvia paikallisesta **Meltolan** laivanrakennuksesta, jossa Niemiset olivat ammattimiehinä mukana. Taiteilija **Antti Niemisen** tuotannosta löytyi Paimion vuosilta piirroksia asuinympäristöstä ja maisemista – elävää henkilöhistoriaa ja paikallishistoriaa. Teemailta veti varatun tilan jokseenkin täyteen ja aihe herätti kysymyksiä tai keskustelua vilkkaastikin. Hyvin valittu aihe ja hyvin käytettyä aikaa tuo parin tunnin tapahtuma.

– Hannu Rastas –

Ravansaaren kartta vuoden 1939 mukaisesti näyttää, että rakentamista on ohjannut selkeä kaavasunnitelma. Viipurin puoleinen pohjoispää oli vanhaa linnoitettua aluetta ja rauhoitettu rakentamiselta. Eteläosa ja Uuraan vastainen ranta olivat pääosin yritysten tai sataman käytössä. Keskiosan erikoisuutena oli laguunimainen Kakatin lahti, josta johti kapea Uiton kanava saaren poikki. Kartan on piirtänyt Yrjö Pylkkänen 1978.

Pieniä muistoja Kaijalasta

Elokuussa 1942 muutimme isän työn takia Johanneksen pitäjään Kaijalan kylään, vaikka sota oli käynnissä. Kaijalan kylän muodosti suuri peltoaukea, jonka keskellä virtasi Rokkalanjoki. Joki tuli sitten tutuksi uimapaikkan, vaikka en sitä silloin heti nähnytään. Vain muutama talo oli säästynyt sodalta. Mielessäni muistelin Ruokolahden Rasilaa, josta olimme lähteneet. Se kylä oli säästynyt kokonaan ja kaikki oli ehjää. Sodan jättämät jäljet tulivat nyt eteeni todellisinä ja mietin niitä mielessäni monta kertaa.

Auto pysähtyi kaupan pihaan. Itse myymälärakennus oli palanut ja säästyneestä varastosta oli tehty kauppa, varasto ja meille asunto, kamari ja keittiö. Aikuisten purkaessa muuttokuormaa huomasin erään tytön ajelevan pyörällä edestakaisin maantiellä. Äiti teki saman havainnon ja ymmärsi, mistä oli kysymys. Hän kehotti minua menemään juttelemaan tytön kanssa, ja pienen epäroinnin jälkeen meninkin. Tyttö oli Kuren Helinä, nykyisin Helinä Anttila. Jotain siinä juttelimme, ja niin meistä tuli elinikäiset ystävät, vaikka vuosien vieressä olemme tavanneet harvemmin. Helinä opetti minulle samalla myös tärkeän taidon. Opin ajamaan miesten polkupyörällä! Olihan se ensin vaikeaa ja hiukan pelottavaakin. Opin kuitenkin.

Koulu oli tuhoutunut sodassa niin kuin kauppa, suojeluskunnantalo, maalaistalo ym. Metsän reunassa olevaa kylän osaa kutsuttiin Metsäkyläksi. Se oli säästynyt ehjänä sodassa, ja koulua pidettiin siellä erään maalaistalon suuressa tuvassa. Ensimmäinen ja toinen luokka olivat eri paikassa enkä niistä paljon mitään tiennyt. Koulua käytiin kahdessa vuorossa, kolmas ja neljäs, viides ja kuudes. Vuorot vaihtuivat viikoittain. Koulumatkaa minulla oli noin kaksi kilometriä ja kuljin sen luokkatoverini ja ystäväni Helinän kanssa kävelen, potkukelkalla ja suksilla vuodenajan ja sään mukaan. Talvella oikaisimme hankiaisen aikaan peltoja pitkin. Keväällä oli ihanaa kävellä kotiin valoisaan iltana iltavuorosta tullessamme. Kuljimme suuren osan matkaa kahden ja juttua meillä aina riitti.

Siihen aikaan oli Kaijalassa niin kuin muuallakin Suomessa venäläisiä sota-vankeja maatoissa. Monilla heistä oli hyvinkin vapaat olot. Muutamana päivänä yksi tällainen sotavanki tuli meitä vastaan koulumatkalla. Muistan, kuinka ensin pelästyimme, mutta totuimme häneen. Mitään emme tietenkään toisillemme sanoneet, eihän ollut yhteistä kieltäkään. Muistan hänen hymyilleen meille. Ehkä hänellä oli omia lapsia jossakin kaukana ja me muistutimme heistä.

Koululla oli ainakin joitakin karttoja, oppilailla kirjat ja muu tarpeellinen. Suurena ilon aiheena saimme kouluun urkuharmonin. Muistan, miten opettaja kertoi sen tulevan pian, ja sitten se eräänä aamuna oli luokassa. Sinä aamuna lauloimme riemullisen virren ja opettaja säesti. Kerroin koton, kuinka hienoa se oli, ihan kuin kirkossa. Äitiä hieman hymyilytti.

Välitunnit vietimme talon pihalla, leikimme tippaa ja myös piilosleikkejä. Ulkorakennusten nurkissa oli hyviä piilopaikkoja. Tietysti hyppäsimme myös kittilää, vaikka vanhemmat eivät siitä pitäneet, kun palikan potkiminen helposti pilasi kengät. Niistähän oli pulaa. Talvella oli läheisessä metsässä välituntilatu, jota hiihdimme uskollisesti. Muistan, että oli kiire ulos saamaan sukset jalkaan ja ladulle. Ehkä kilpailimme siitä, kuinka monta kertaa ladun ehti kiertämään.

Ruokaa keitettiin talon saunan suuressa rautapadassa. En tiedä, käyttivätkö he sitä veden kuumentamiseen saunapäivinä. Samoin en tiedä, kuka keittäjä oli. Kun ruokatunti alkoi, aina kaksi tyttöä kävi hakemassa keiton luokkaan ämpäriillä pihan yli kantaen. Saattoivat pojatkin osallistua siihen, mutta tiskaamisen hoidimme me tytöt, aina kaksi tyttöä vuorollaan. Matalassa saavissa toinen tyttö pesi ja toisessa toinen huuhtoi lautaset ja lusikat. Ehkä oli saippuaa! Saavit olivat penkin päällä, joten työasento oli sopiva. Kaikkien tyttöjen kouluasuun kuului siihen aikaan esiliiniä! Se suojasi vaatimattomia mekkojamme. Tiskatessa meni aina välitunti. Koululla oli myös sika, joka söi meiltä jääneet mahdolliset tähteet. Kun sitten joululähestyi, sika teurastettiin ja kerrottiin, että saamme ennen joululomaa juhla-aterian. Niin sitten tehtiin. Pettymykseni oli suuri, kun emme saaneetkaan kinkkua vaan niin sanottua tirripaistia, jossa oli inhoamiani läskin paloja. Varmasti monet söivät niitä tyytyväisenä, mutta minä hemmoteltu jätin läskit syömättä. Ei ollut haarukkaa ja veistä vaan söimme lusikalla. Silloin ei enää maksettu ruuasta. Kouluruoka tuli ilmaiseksi kaikille kautta Suomen.

Opettaja oli Maire Kettunen. Hän oli hyvin isänmaallinen niin kuin kaikki muutkin siihen aikaan. Kesäksi hän meni aina lottatehtäviin ja tuli sitten syksyllä jatkamaan opetusta. Hän asui alivuokralaisena yhdessä säilyneessä maalaistalossa. Kävin jostakin syystä hänen luonaan ja ihailin kaunistu huonetta. Opettaja vertasi sotaa käyvää Suomea ja Neuvostoliittoa Kreikkaan ja Persiaan, siis persialaissottiin. Iso ja pieni maa! Kreikan historiaa hän opetti tarkemmin kuin ehkä oli tarkoitus. Muistan vieläkin kreikkalaisten jumalien luettelon. Opettelimme myös upseerien arvomerkit ja kauluslaatat. Voimistelutunnilla leikimme ulkona lipunryöstöä ym. so-taisia leikkejä. Muistan meidän pitäneen niistä.

Uskontoa opetettiin perusteellisesti. Käsitöitä ei ollut ollenkaan. Synnä oli tarvikkeiden puute. Äidit kyllä opettivat tyttärilleen tarpeelliset taidot. Laskento oli tärkeä. Kertotaulu opeteltiin tietysti ulkoa ilman mitään johdattelua. Ensin piti osata läksynä ollut taulu järjestyksessä. Kun kaikki oli opeteltu, opettaja kyseli sekaisin. Muistan hauskan tapauksen. Opettaja kysyi, paljonko on kolme kertaa seitsemän. Vastaamassa ollut tyttö ei millään muistanut, mutta sanoi sitten yllättäen kaksikymmentä, johon hänen veljensä hihkaisi pulpetistaan yksi! Sekös meitä nauratti. Taisivat sisarusket yhtyä nauruun.

Yksi sen ajan erikoisuus oli Suomen vesistöjen oppiminen. Kartalta näyttäen piti osata kertoa esim. Ähtärin reitti, Pihlajaveden reitti ja Keuruun reitti laskevat Näsijärveen ja siitä Tammerkosken kautta Pyhäjärveen... Sitten lueltiin kaikki mukaan tulevat joet ja järvet, jotka viimein laskevat Kokemäenjokea pitkin Pohjanlahteen. Se oli Kokemäenjoen vesistö. Samalla tavalla Kymijoen, Vuoksen ja Oulujoen vesistöt ja Pohjanlahteen ja Suomenlahteen laskevat joet. Myös kaupungit ja kauppalat opeteltiin ulkoa. Oli siinä oppimista, mutta mieleen ne jäivät niin kuin kreikkalaisten jumalatkin! Laulutunnit pidettiin normaalisti varsinkin sitten, kun saimme harmonin. Piirustustakin oli tarvikkeista riippuen. Muistan saaneeni hienon vesivärisiveltimen, jonka kunnosta piti huolehtia ja jota ei saanut hävittää.

Kouluisten kuului auttaa kotitöissä, kerätä marjoja, hoitaa kasvimaata jne. Kaikesta pidettiin kirjaa, ja palkkioksi saimme pieniä puvun rintamukseen kiinnitettäviä lapioita. Niitä oli pronsin, hopean ja kullan värisiä. Yksi on vielä tallella. Paperia keräsin kavereiden kanssa jo Ruokolahdella paljon, mutta muuten taisin olla laiska. Kotitöissä kyllä jouduin auttamaan. Isommat koululaiset tekivät jo vaikeampia töitä.

Kouluun liittyy tavallaan myös merkittävä elokuvaesitys. Isähän oli SOK-laisen osuuskaupan palveluksessa. SOK järjesti ns. valistustilaisuuksia myös Kaijalassa. Siellä näytettiin lyhyitä elokuvia. Isän mielestä olisi tärkeää, että koululaisetkin näkisivät ne piirretyt. Seuraavana päivänä elokuvien esittäjä tuli sitten koululle. Se oli suuri tapaus, ja kaikki me odotimme sitä mieli täristen. Sähköt eivät kuitenkaan toimineet koululla, ja niin koko juttu uhkasi kuvua kokoon. Isää harmitti ja hän keksi ratkaisun. Elokuvat esitettäisiin kaupan varastossa! Niin me kaikki sitten marssimme kaupalle, joka sodan takia toimi tilapäisissä tiloissa ja siellä tavaralaatikoiden päällä tai lattialla istuen katsoimme Mikki Hiirtä. Olin ollut keran aikaisemmin elokuvissa, mutta piirrettyjä en ollut nähnyt. Mikki Hiireltä opin miten tahkojuustoon tehdään reiät. Mikki ampui juustoa kuularuiskulla ja niin olivat reiät ja juusto valmiit. Kyllä meillä kaikilla oli hauskaa ja olimme kovin kiitollisia isälleni. Koulunkäynti oli helppoa, opettaja kiva ja luokan tytöt mukavia. Pojat eivät meitä vielä kiinnostaneet. Ennenminkin he olivat mielestämme tyhmiä!

Uiminen oli paras kesähuvi Kaijalassakin. Kävimme uimassa Kuren rannassa. Siinäkin vesi oli syvää, mutta se ei virrannut niin kovaa kuin Sepän saunan luona. Vaikka jalat ylettyivät pohjaan vain ihan rannassa, ei se haitannut, sillä olinhan uinut jo Rasilassa Annun veneen perässä. Joessa oli keskellä sillä kohdalla saari, jonne oli helpo uida.

Kesällä 1943 serkkuni Annu vieraili meillä. Tietysti tutustutin hänet Helinään ja uimarantaan. Jokea perattiin jossakin yläjuoksulla, ja siitä syystä se oli siellä padottu. Vesi laski meidänkin uimarannassamme. Meillä oli mukamme Jouko ja Kuren lapset Niilo ja Ritva, joista kukaan ei tietenkään vielä osannut uida. Saareen pääsi kahlaamalla, ja keksimme, että voisimme kantaa nuo pienet sinne leikkimään. Saaressa oli hiekkaa, vaikka ranta oli muuten nurmikko. Teimme niin. Jokaisella oli oma kannettava. Pienet leikkivät siellä keskenään ja me saimme sukellella ja uida rauhassa. Yhtäkkiä joku meistä huomasi, että vesi joessa alkaa nousta. Pato oli avattu! Onneksi huomasimme. Kiireesti kantamaan pienet takaisin rannalle. Ei saari kokonaan veden alle peittynyt, mutta emme olisi voineet sitten enää kantaa heitä pois emmekä olisi osanneet uiden tuoda, vaan olisi pitänyt hakea aikuiset apuun. En muista, kerroimmeko asiasta kenellekään. Kaijalassa oli myös iso järvi, jonka nimeä en muista. Sinne mentiin kävelen metsän läpi. Ainakin kerran kävin siellä Helinän ja hänen serkkunsa Linnean kanssa. Linnea oli meitä muutaman vuoden vanhempi.

Talvella oli hiihtäminen hauskaa. Kaijalassakin oli valmis latu. Oliko siellä hiihtokilpailutkin? Muistan kauniin valkoisen, lumenisen metsän. Puiden oksat taipuivat lumen painosta. Eräältä mäeltä näkyi kylä. Olimme hyviä hiihtäjiä emmekä pelänneet mäkiäkään. Nyt myöhemmin olen ihmetellyt, ettei kukaan, aikuisetkaan, pelännyt desantteja! Oliko heitä esim. talvella 1943 Johanneksen metsissä, en tiedä.

Tällaisia muistoja minulla on Kaijalasta. Saatan muistaa jotain aivan väärin ja ainakin eri tavalla kuin monet silloiset luokkatoverini. Olen joitakin heistä myöhemmin tavannut, mutta nimet ovat unohtuneet. Aika kulta muistot, mutta jotain aina myös unohtuu. En osaa ikävöidä Kaijalaan, koska asuimme siellä niin vähän aikaa. Miten olisikaan, jos kevät ja kesä 1944 olisi mennyt toisella tavalla? Kuitenkin jotain lämmintä läikähtää sydämessäni, kun kuulen puhuttavan Johanneksesta ja Kaijalasta tai tapaan jonkun, joka sanoo olevansa lähtöisin Johanneksesta.

– Raili Yrjölä o.s. Keltanen –

Kysymyksiä geneettisestä suku-tutkimuksesta ja DNA-testeistä

Muutama vuosi sitten maailmalta EU-diplomaatin uralta Suomeen palannut **Heli Koso** on reilun vuoden verran opiskellut lähes täysipäiväisesti sukututkimusta ja sen uutta osa-aluetta, geneettistä sukututkimusta. Heli on mukana pääkaupunkiseudulla kokoontuvassa pienryhmässä, jossa etsitään mm. parasta tapaa edetä serkkutestin osumien kohdentamisessa. Alla muutamia DNA-testeihin liittyviä kysymyksiä vastauksineen. Jos mieltänne askarruttaa jokin testeihin tai geneettiseen sukututkimukseen liittyvä asia, ottakaa yhteyttä Johannekselaisen toimitukseen tai suoraan Heliin (heli.koso@gmail.com). Pyrimme vastaamaan kysymyksiin Johannekselaisessa (kysyjän nimeä ei julkaista) tai henkilökohtaisesti.

Miksi mukaan Suomi Dna-projektiin?

Suomi Dna-projektiin on hyödyllistä liittyä useammastakin syystä. FTDNA tarjoaa projektille edullisemmat vakiohinnat ja lisäksi kampanjaluontoisia alennuksia. Projektissa saa tukea ja vastauksia sekä aloittelijan kysymyksiin että voi helposti seurata, miten tieteellisellä puolella tutkimukset edistyvät.

Onko Suomi Dna-projektin käyttämä yhtiö ja sen laboratorio luotettavia?

FamilyTree DNA eli FTDNA ja sen oma laboratorio Gene by Gene, amerikkalaisina yrityksinä, noudattavat yhdysvaltalaista Safe Harbor järjestelmää, mutta myös lisäksi Euroopan Komission direktiiviä tietosuojasta. Keskeisin periaate on yksilön kunnioittaminen ja huolellisuus henkilötietoja käsitellessä.

Yhtiö ei jaa tietoja eikä testituloksia kolmansien osapuolien kanssa ja kukin yhtiön asiakas saa vapaasti valita, mitä tietoja antaa yhtiölle ja osumille ja mitä näyttää julkisesti.

Englanniksi FTDNA:n toimitusehdot ja tietosuojasäännöt löytyvät https://www.familytreedna.com/pdf-docs/FTDNA-Safe-Harbor-Standards-07-2012.pdf

Verrattuna muihin kaupallisia dna-testejä tarjoaviin yhtiöihin FTDNA on ainoa, jolla on oma akkreditoitu laboratorio, jota myös esim. National Geographic käyttää. Sertifikaatit laboratorion tasosta löytyvät https://www.genebygene.com/

Onko vaaraa, että FTDNA myy geenidatansa jollekin lääkefirmalle tms. kuten jotkut muut kaupalliset dna-testejä kampanjoivat yritykset?

Viime vuoden puolella uutisissa kerrottiin mm. 23andMe myyneen bioteknologia-yritykselle Genentechille pääsyn käyttäjien tietoihin. Samoin Ancestryn uutisoitiin tehneen yhteistyösopimuksen lääketieteellisen tutkimuslaitoksen Calico:n kanssa luvaten tuottaa heille DNA raakadataa. FTDNA on vakuuttanut joulukuussa 2015, ettei se myy tietokantojaan eikä DNA-dataa nyt eikä tulevaisuudessa.

Lisää http://dna-explained.com/2015/12/30/23andme-ancestry-and-selling-your-dna-information/

Kuinka Suomen käytäntesäännöt toteutuvat amerikkalaisessa yhtiössä?

FTDNA:n asiakas pystyy hyvin noudattamaan Suomen sukututkimuksen käytäntesääntöjä valitsemalla oikeat yksityisyysasetukset.

Kansainväliset sukututkimuksen standardit löytyvät http://www.thegeneticgenealogist.com/wp-content/uploads/2015/01/Genetic-Genealogy-Standards.pdf

Suomen sukututkimuksen käytäntesäännöt löytyvät http://www.sukuhistoria.fi/ssh/y/sivut/ssh/y/kaytannesaannot.pdf

ISOGG eli International Society of Genetic Genealogy on riippumaton ei-kaupallinen järjestö, joka edistää tiedonsaantia dna-testeistä ja vertaa ja osaltaan valvoo kaupallisen dna-testien tasoa.

Mihin kaikki haplot ja mutaatiot oikein perustuvat? Kuka luonut haplot, haploryhmät?

Kaikki perustuu tieteellisiin tutkimuksiin ihmisen dna:sta. Perustietoa löytyy suomeksi mm.

https://fi.wikipedia.org/wiki/DNA
Ihmisen koko dna-perimä selvitettiin vasta 2001. Kehitys on ollut kovin nopeaa. Muinais-DNA:n tutkimus esim. muumioilta ja jäämies Ötziltä on myös tuonut lisätietoa ihmisen evoluutiosta ja muuttovirroista. Lisää suomeksi https://fi.wikipedia.org/wiki/Ihmisen_evoluutio

Haplopuut kasvavat edelleen sitä mukaan, kun testaajien määrä kasvaa. Joten ei voi tuudittua ajatukseen, että tämän hetkinen testitulos vaikkapa y-DNA:lle pysyy samana jatkossakin. FTDNA takaa, että yDNA:n BigY-testitulos päivittyy automaattisesti haplopuun mukana tulevaisuudessakin.

Jos tilaan serkkutestin omalla nimelläni ja osoitteellani, niin voinko sitten piilottaa omat tietoni kun tulokset tulevat? Tahtoisin ensin nähdä itse, mitä sieltä tulee ennen kun muut näkevät.

Kyllä voit piilottaa oman nimesi ja kaikki tietosi muuttaen itse omia kit-asetuksiasi. Tosin jos piilotat kaiken, niin et myöskään saa yhteydenottoja dna-osumiltasi etkä saa ratkaistua niin helposti sukuyhteyksiasi.

Näytteenantajan nimenä voi käyttää esim. tyttönimeä tai vanhempien sukunimien yhdistelmää, siis ei välttämättä virallista nimeä. Kutsumanimen käyttö virallisen etunimen sijaan on melko yleistä.

Sukupuusta voi näyttää julkisesti vain yli 100 vuotta vanhat tiedot mutta nekin voi hyvin pitää näkyvissä vain osumille. Alle 100 vuotta olevat tiedot voi pitää täysin yksityisenä tai näyttää vain osumille. Lisäksi suosittelen ns. turhien ihmisten jättämistä pois FTDNA:n sivulle ladattavasta sukupuusta: aina mitä vähemmän riskimateriaalia, sitä turvallisempaa julkaista tietoa internetissä.

Olen läpikäynyt syöpähoidot ja syön lääkkeitä loppuelämäni. Voinko silti tehdä dna-testin?

FTDNA on erikoistunut nimenomaan sukututkimuksen käyttämään dna:n tutkimiseen.

Lääkkeet ja sairaudet eivät estä serkkutestin onnistumista. Kuitenkin ns. kantasoluhoita saattaa vääristää testituloksia, muttei aina. FTDNA:n rahan palautus toimii, jos ei näytettä voida testata.

Saako dna-testin avulla sukupuun valmiina?

Testitulos on lista dna-sukulaisten nimiä eli valmista sukupuuta ei tulos anna. Tosin testituloksen avulla voi hakea suuntaa, minkä alueen kirkonkirjoja ja muuta lähdemateriaalia kannattaa käydä läpi, jotta voi itse rakentaa oman sukupuun.

Hautakivi kertoo: Herra kirkkoherra Per Jakob Igoni 1823-1899

Johanneksen kirkon raunioilla, kivijalan vieressä on ollut kuutionmuotoinen hautakivi, josta erottuu vainajan nimi Per Jakob Igoni, nimen alla syntymä- ja kuolinajat sekä sanat Älskad saknad. En ole tullut kysyneeksi Johanneksessa käyneiltä, onko kivi vielä tallella.

Johanneksen pitäjähistorian tekijä **Olavi Autero** kirjoittaa rovasti **Igonin** olleen luonteeltaan erittäin voimakas, mikä osaltaan vaikutti siihen, että hänes-tä tuli eräs 1800-luvun loppupuolen keskushahmoista Johanneksessa. P. J. **Igoni** oli edistysmielinen ja mukana kehittämässä pitäjänhallintoa, koulu-laitosta ym. Hän ajoi, usein kovastakin vastustuksesta huolimatta, itsepäisesti asiansa loppuun asti.

Pielisjärven Ikosia

Per Jakob Igoni syntyi Juuassa 16.10. 1823. Hänen vanhempansa olivat kap-palainen **Stefan Igoni** ja tämän toi-nen vaimo **Ebba Maria Petrelius**, isän vanhemmat pielisjärveläinen talolli-nen **Krister Eriksson Ikonen** ja **Maria Stefansdotter Saarelainen**. Isä-Stefan kuoli vuonna 1836 Per Jakobin olles-sa 12-vuotias. Koulunkäyntinsä P. J. Igoni alkoi Kuopion triviaalikoulussa 1834. Triviaalikoulu oli neliluokkainen yläkoulu, jonka jokainen luokka kesti kaksi vuotta. Käytännössä koulu oli siis kahdeksanvuotinen. Triviaalikoulun jälkeen Igoni aikoi maanmittariksi kut-en vanhempi veljensä **Johan Kristian**, mutta jatkoi 1842 Porvoon lukioon ja suoritti ylioppilastutkinnon Helsingissä 11.10.1845 arvosanalla laudatur (ääni-määrä 23). Pari vuotta myöhemmin hänet vihittiin papiksi Porvoon hiippa-kunnassa. Ensimmäisen pappisvirkans-a hän sai Kiihtelysvaarasta. Hän toimi pappina myös Juuassa ja Rääkkylässä, sai varapastorin arvonimen 1856 ja ni-mitettiin Kuopion lääninvankilan ja sai-raalan saarnaajaksi 1862. Johanneksen

vt. kirkkoherraksi hän tuli keväällä 1867, ja hänet nimitettiin vakinaiseen virkaan toukokuun alusta 1868.

Pienten lasten yksin-huoltaja

Igonin perheen muodostivat tuolloin äiti, leskirouva Ebba Petrelius sekä lapset **Agnes** ja **Kuno** ensimmäisestä avioliitosta **Elisabeth Kniperin** kanssa. P. J. Igoni jäi leskeksi kolmen pienen lapsen kanssa, kun Elisabeth kuoli synnytyksen jälkeiseen tulehdukseen maaliskuussa 1854. Agnes oli tuolloin neljän ja puolen, **Otto Onni** kahden ja puolen vuoden ja **Mainio Henrik Kuno Kristian**, jota Kunoksi kutsuttiin, vain yhden kuu-kauden ikäinen. Keskimäinen lapsista, Otto Onni Igoni, menehtyi 15-vuoti-aana tulirokkoon ollessaan Haminan kadettikoulussa.

Igonin toinen puoliso, turkulainen **Augusta Tragman**, menehtyi hän-kin pian synnytyksen jälkeen 1858. Kolmanteen avioliittoonsa Per Jakob Igoni vihittiin 29.11.1880 Johanneksessa Rokkalan lasitehtaan johtajan **Johan Hintzen** tyttären **Emilie Elisabeth Amalian** (1841-1914) kanssa. Tämä liitto oli lapseton.

Tytär Agnes Igoni vihittiin Johan-neksessa 1874 paroni **Alexander Rokas-sovskin** kanssa. Alexanderin isä, Suomen kenraalikuvernööri **Platon Rokassovski** oli vuonna 1863 hankkinut omistuk-seensa Kirjolan kartanon Johanneksesta. Kenraalikuvernöörin kuoltua 1869 pe-rikunta myi Kirjolan kunnallisuusneuvos **Karl Alfthanille** 1873. Niin kutsuttu Pikku-Kirjola (Kauppala) jäi Agnes ja

Alexander Rokassovskille, samoin ns. Agnelan tila Kukkolassa.

Poika, varatuomari Kuno Igoni asui Viipurissa, mutta oli kirjoilla Johanneksessa, jonne hänet myös hau-dattiin 1895. Kunon puoliso oli **Julia Johanna Blom**, Sysmän kappalaisen tytär. Äiti, kappalaisen leski Ebba Maria Igoni s. Petrelius haudattiin Johanneksen vanhalle hautausmaalle toukokuussa 1882.

Monisärmäinen persoona

Hiljaisen ja yritteliään, Johanneksen en-simmäisen kirkkoherran **A.G. Hahlin** seuraajaksi valittu Per Jacob Igoni oli erittäin voimakas luonne. Tästä löytyy esimerkkejä sekä Johanneksen pitäjähis-toriasta että useista sanomalehtikirjoi-tuksista, joissa Igoni esiintyy eikä aina kovin positiivisissa merkeissä. Osittain juuri luonteensa ansiosta hänestä tuli eräs viime vuosisadan loppupuolen keskushahmoja Johanneksessa. Hänen henkilökohtainen panoksensa kaiken edistyksellisen toiminnan alalla oli huo-mattavan suuri. Uudistusmielisenä ja avarakatseisena ja samalla itsepäisenä hän kannanotoillaan vaikutti syvästi seurakuntalaistensa mielipiteisiin. Johannekselaiset muistelivat Igonin olleen aito johtajatyyppi, ”suora”, ”piti jöötä” kuntakokouksissa ja ”sanoa jy-räytteli” siekailematta sanottavansa, mutta ei silti riidellyt. Ja kaiken tämän ohella hänellä oli myös huumoritajua. Erään kiistan yhteydessä toinen osapuoli oli luvannut, että ”hän kantaisi minut ulos Johannisnen kirkosta, niin pannen pois minut virastani”. Tähän Igoni

vastasi: ”Se olisi hänelle liian raskas työ, koska en ole juuri laiha ja hyvä tavara ainakin painaa.”

Kaiken tämän alla piili herkästi tun-teva ja hyväsydäminen ihminen, joka mielellään ja usein auttoi seurakun-talaisiaan antaen heille sekä neuvoja että suoranaista taloudellista tukeakin. Igonin johtajan rooli oli vain yksi puo-li hänen persoonallisuuttaan. Siihen kuului oleellisesti myös kansanmiehen, rehevän, estottoman ja vieraanvaraisen rooli. Ja vaikka Igonia vastaan nisku-roitiinkin, useimmat tunsivat häntä kohtaan suurta kunnioitusta, sillä hän kulki aina oikeudenmukaisuuden tietä. Auteron mukaan Igoni oli myös ”eit-tämätön taloudellinen kyky, joka tällä alalla ehkä antoi parhaintaan”. Häntä on väitetty intohimoiseksi maanviljeli-jäksi – eikä varmkaan aiheetta. Jo vuon-na 1868 hän osallistui Viipurin läänin maanviljelysseuran kokoukseen ja vaati mm. tottuneiden hevosten hankkimista kyntö-opettajien tarpeiksi. Muut jäsenet katsoivat tämän tulevan liian kalliiksi. Igoni otti myös kantaa pienten talouk-sien syyskyntöihin, avo-oijen mataluu-teen sekä Karjalassa yleiseen tapaan levittää talvella lannat pelloille, mikä hänen mielestään johti maan liialliseen väkevoitymiseen.

Eräässä muistokirjoituksessa ker-rotaan Igonin harrastaneen papilli-sen virkansa ohessa suuressa määrin maanviljelystä ja karjanhoitoa ja omis-taneen aikoinaan isonlaisen meijerin Johanneksen pitäjän Vaahtolan kyläs-sä. Tuo Vaahtolan meijeri ihmetyttää. Jonkinlainen vointuotantolaitos hänellä on joka tapauksessa ollut, sillä maa-liskuussa 1879 Helsingissä pidetyssä Suomen ensimmäisessä yleisessä mei-jerinäyttelyssä hän sai toisen palkinnon suolatusta voista. Ehkä voi tuotettiin Karhulassa, jossa Igoni omisti eräitä tilanosia ja myös Ruuhijärven hovin. Ne hän oli hankkinut vuosien 1870 ja 1880 välisenä aikana. Henkikirjan mukaan Ruuhijärvi oli vielä 1915 Igonin lesken hallinnassa. Igoni myös raivautti ns. Nikkolan suon Vaahtolassa ja kannatti lämpimästi Harraissuonkin kuivaa-mista.

Igonia pidettiin tavallisena saarna-miehenä, jonka saarnojen sisältö oli ”lakipuoella”, kuten on sanottu. Johanneksessakin vaikuttanutta evanke-lista liikettä hän ei hyväksynyt, vaan väit-teli usein **Juhana Tikan** kanssa. Kylissä Igonilla ei ollut tapana pitää hartaus-kokouksia. Rippikoulut olivat ankaria. ”Siellä oli tiukat oltavat.” Kinkeritkään eivät olleet mitään muodollisuuksia. Jumalanpalvelukset hoidettiin aina täs-mällisesti. Piispartarkastuksissa Igoni sai yleensä kiitosta osakseen; tunnustuk-seksi toiminnastaan hänelle myönnettiin rovastin arvonimi vuonna 1890. Myös kontrahtirovastina hän toimi vuosina 1890, 1891 ja 1896.

Igonin oma elämä oli esikuvaksi kelpaavaa. Viimeisinä vuosinaan hän sairasteli, mikä jonkin verran vaikeutti

viranhoitoa. Hän kuoli 26.6.1899, mutta hänen leskensä eli tämän jälkeen vielä pitkät ajat Johanneksessa.

P. J. Igonin jälkeen Johanneksen kirk-koherraksi valittiin **Viktor Hämäläinen**, hienostunut, huoliteltu ja nykyaikaisen tieteellisen yliopistosivistyksen saanut mies, joka monessa suhteessa oli toi-senlainen kuin kuuluisa edeltäjänsä. Autero kirjoittaa: ”Etsimättä tulee mieleen **Lutherin** vertaus itsestään ja **Melanchtonista**: Igoni Lutherin tapaan karkea raivaaja, väkivahva taistelija, kansanomainen ja rehevä, Hämäläinen taas sävyisä tasoittelija, puutarhuri, joka istutti ja hoiti, joskin sävyisyyttään jos-kus moitittiin. Igoni oli ehdottomasti paikallaan 1800-luvun jälkipuoliskol-la toteutetun valtavan uudistusohjel-man esitaistelijana omalla kentällään. Hämäläisen osa oli jo oleellisesti toinen.”

Igoni oli aikanaan anonut itselleen ja vaimolleen sekä myös lapsilleen oi-keuden tulla haudatuksi Johanneksen vanhaan kirkkomaahan, vaikka seu-rakunnalle oli valmistunut uusi hau-tausmaa vähän kauemmas kirkosta. Ehkä Igoni vieroksui uuden hautaus-maan mahdollisesti kylmää ja asiallista tunnelmaa, vaikka hän muuten aina olikin uudistusten kannalla. Per Jakob Igoni haudattiin toiveensa mukaan Johanneksen vanhalle hautausmaal-le. Hautaustilaisuudesta kirjoitettiin 5.7.1899 Wiipuri-lehden numerossa 53:

”Hautaus.

Johanneksen kirkkoherra rovasti P. J. Igoni haudattiin viime sunnuntai-na suuren kansajoukon läsnä ollessa. Hautauksen toimitti vainajan monivuoti-nen apulainen pastori V. Hämäläinen. Laulua suoritti Vaahtolan miesköö-ri kanttori Lindströmin johdolla. Puheita pitivät pastorit P. Snellman ja J. Karvanen. Kun hauta oli luotu umpeen alkoi seppelten laskeminen. Viipurin papiston seppeleen ’vierasvaraiselle isän-nälle, ystävälliselle naapurille, uskollisel-le ystävälle ja kunnioitetulle virkaveljelle’ laski past. Fabritius, Johanneksen seu-rakuntalaisten puolesta ison seppeleen kanttori Lindström ’surevilta seura-kuntalaisilta’; seppeleitä laskivat vielä ruunuvouti S. v. Nandelstadh ’vanhoilta koulutovereilta’, nimismies Hublin, ja pastori Hämäläinen sekä useat vaina-jan omaiset. – Rovasti Igoni-vainaja oli noita vanhoja herttaisia miehiä, joiden parissa mielellään viihtyy. Hänellä oli se ominaisuus, että hän osasi voittaa niiden sydämet jotka hänen tuttavuutensa jou-tuivat. Itse täsmällinen kaikissa toimis-saan vaati hän täsmällisyyttä muiltakin. – Vainaja oli harras kansansivistyksen ystävä, erittäin suosien kansan oppilai-toksia, sanomakirjallisuutta j.n.e. Kepeät mullat uutteran työntekijän haudalle!”

– Marjatta Haltia –

Lähteet:

Johanneksen pitäjähistoria/Olavi Autero
Historiallinen sanomalehtikirjasto

Suunnistajat, merkitkää kalentereihinne:

Karjalan Liiton suunnistus-mestaruuskilpailut Paimiossa Hanhijoen koululla 21.8.2016.

Käytännön järjestelyistä vastaavat Paimion Rasti ja Paimion Karjala-seura ry. Kilpailun johtajana toimii **Tuomo Reponen** (p. 040 7198 171), juuret Johanneksen Koskijärvellä ja Revonsaassa. Kilpailukeskuksen pääl-likkö: **Jyrki Laine** (p. 0400 823 895). Ratamestarina **Markku Sipponen**, ”uuskirkkosii”.

Kilpailuista tarkemmin: http://karjalanliitto.fi/tapahtumat_13/tapah-tumahaku/karjalan_liiton_suunnistus-mestaruuskilpailut_paimiossa.526.html

Sivosavien kevätkuulumisia

Aamuvarhaisella perjantaina 16.4. Juho-**Kusti** ja minä, **Outi Sivosavi**, Kustin äiti, lähdimme junalla Turusta pää-määränämme Jyväskylä. Matkan syy-nä oli maantiejuoksun SM-kisat 17.4., joihin Kusti oli ilmoittautunut juokse-maan Miehet 17 -sarjaan, matkana 10 kilometriä. Samanaikaisesti mieheni **Veikko Sivosavi** oli ultrajuoksumat-kalla Japanissa.

Jyväskylässä oli hieno, lämmin ja ke-väinen sää. Turussa asuvalle oli erikois-ta tuulettomuus. Iltapäivän vietimme kaupunkia katsellen. Hotellimme oli vaatimaton, mutta ihanalla paikalla aivan Jyväsjärven rannalla. Järvi oli vielä jäässä. Maastossa näkyi jonkin verran lumikasoja. Kusti kävi varmis-tamassa kilpailuun osallistumisensa,

jottei syy matkaamme olisi kokonaan unohtunut.

Koko lauantaiaamupäivä oli tietysti Kustilla jännittämistä ja odottamista, että kello olisi 12.30 ja pääsisi matkaan. Myös äitiä jännitti. Kun iso joukko ur-heilijoita lähti matkaan, pelotti, ettei vain kukaan kaadu. Kaikkea sitä mieleen tuleekin! Ennen nuorten SM-kisoja oli aikuisurheilijoiden (entinen nimi vete-raaniurheilijat) SM-kisat puolimarato-nilla (21,1 km). Ei voi muuta kuin ihailla naisia ja miehiä, jotka vielä 70–80-vuo-tiaina osallistuvat juoksukisoihin.

Kusti oli tyytyväinen omaan juok-suunsa, jonka aika oli 37 minuuttia 26 sekuntia. Pari kovaa kilpakumppania muista kisoista jäi taakse, ja oma en-nätys parani noin kolmella minuuttil-la. Kusti oli 17:s. Suomenmestaruus oli kuitenkin kaukana, kilpailun voitti Espoon Tapioita edustava **Tomi Lehto**.

Keväällä ja kesällä tulee olemaan paljon juoksukisoja. Seuraavat isot kisat ovat äitienpäivänä juostavat Vöyrin SM-maastokilpailut.

Kolmas Suomen Sivosavi eli Veikko oli juoksemassa samanaikaisesti Japanissa 250 kilometrin Sakura-juoksua. Reitin varrelta hän soitti ja kertoi kaiken mene-vän hyvin. Hän oli juossut siihen men-nessä noin sata kilometriä. Sunnuntain vastaisena yönä, kun jo olin Kustin kans-sa kotona Turussa, oli Veikolta tullut viesti, että juoksu oli keskeytetty juok-sijoiden turvallisuuden vuoksi. Oli ollut kauhea tuuli ja kova sade. Pienikokoisia japanilaisia tuuli oli kaatanut nurin, ja osa oli loukannutkin itseään. Joskus on hyötyä olla maatiasrotuinen, vähän isokokoinen suomalainen. Veikko oli juossut 180 kilometriä eli maaliin olisi ollut ”enää vain” 70 kilometriä. Vielä en tiedä asiasta enempää, sillä Veikko on

edelleen Honsun saarella. Japanissa on hyvin vaihteleva sää ainakin keväisin. Jonain vuonna siellä juostessa iho saa liikaa aurinkoa, jonain vuonna tarvo-taan loskassa, välillä yö vuoristossa on reilusti alle nollan. Eräässä juomapis-teessä huollon miehet ovat keksineet konstin torjua kylmää: sake lämmittää sisäisesti ja nuotio ulkoisesti. Miehet eivät ole lainkaan kitsaita, vaan ovat valmiita myös juoksijoille tarjoamaan sakea lämmikkeksi!

Sellainen oli meidän huhtikuun puoli-välin viikonloppumme. Kummasti miel-tä piristää, kun on poissa kotioloista. Ei tarvitse huolehtia arkiaskareista, ja aikaa tuntuu olevan paljon enemmän kuin kotona tavallisena viikonloppuna. Unikin maistuu hyvin, kun ei ole kiire päästä lukemaan aamun Turun Sanomia.

– **Outi Sivosavi** –

Äideille!

Korkealle sävel kiirii,
kimmeltää ja heläjää,
äidin syliin lapsi hiipii
helmassansa lepäjää.
Äiti armas, oma äiti!
lapsi kaulaan kapsahtaa,
suikon suikkaa, korvaan
kuiskaa: Äiti kulta, onnea!

– Maire Uotila (1993) –

Hyvää
Äitiinpäivää!

Kuka elävässä kuvassa syksyllä 1944?

Pirkko Kanervo on käynyt katsomassa tammikuussa ensi-iltansa saaneen elokuvan ”Sota ja mielenrauha”. Elokuvan lopussa on aito ja alkuperäinen palanen filmattua aineistoa heti jatkosodan taistelujen päätyttyä. Sotilaita haasteltiin rauhan tulosta ja kysyttiin myös mistä on kotoisin. –Johanneksesta, kuului haastattelun vastaus.

Kenen suvussa on kuultu tarinaa tällaisesta filmatusta haastattelusta eli kenestä johannekselaisesta sotilaasta olisi kyse? Elokuvasta voi tietysti tarkistaa, onko tuttua näköä. Teatterinäytökset alka-
vat varmaan olla jo ohi tai siirtyneet pienemmille paikkakunnille, mutta tuleehan tuo televisioon jossain vaiheessa ja digitallenteena ostettavaksi.

Tietoa tai oletuksia kotiseudun edustajasta voi lähettää lehden toimitukseen.

Kirje kotirintamalle aselevon tultua.
Kuvan sotilas ei liity arkistofilmiin. –>

Kotiseutumatka Viipuriin 28.-30.6.2016 (tiistai-torstai)

Matkan hinta 330 €/henkilö, sisältäen viisumin + ruoat. Matka on Kaislahden perinteinen matka. Myös Uuraan saariston kylät, Päätilä, Hannukkala, Kivitokee ja Uuras + muut.

Ilmoittautuminen Turun Neva Tours / Saija, p. 02 2504 655, kaikki hoituu sieltä. Majoittuminen Viipurissa hot. Druzhbassa. Ilmoittautuminen ensi tilassa.

Sattuvasti sanottua – Karjalanmurteisia sanontoja ja sananparsia

Mynämäkeläinen Kaija Lenkkeri kokosi eläkepäivien har-
rastuksena v. 1990 - 92 vanhoja sanontoja ja sananparsia.
Aloitamme valikoitujen sanontojen sarjan alkukirjaimen
mukaan aakkosjärjestyksessä.

A

Aamu on iltaa viisamp.
A siin on siul akka kakkarat.
Ajat muuttuut ja osat vaihtuut.
Anna paskal puol paitaa.

E

Ei päivää ettei vahinkoo.
Ei oo hihhaa eikä helmaa.
Ei haukku haavaa tie jos ei haloll päähä lyö.
Ei unest kekkoo saa.
Eihä sääske ään kuulu taivaasee.
Ei kahel pahal oo paljo vällii.

H

Hyppää ko hiir tyhjas tynnyris.
Hyvähä se on toista sannoo, paha panna itsiää.
Hyväst ko määät ni paremmi pääset.
Hyvä antaa vähästää, paha ei paljostaakaa.

Voi, ko sais!

Rusu- eli hakkeluspiirakan tekeminen ei ole niin vaikeaa kuin useimmat luu-
levat. Täytyy vain varata vähän aikaa.
Piirakalle on useitakin tekotapoja, mutta perusasiat ovat samat. Itse toi-
min Kerttu-äidin ohjeiden mukaan. Vähän olen helpottanut kuoritaikinan
teossa: käytän valmista ruisleipäai-
neseosta.

Tässä ainemäärät, joita tulee noin
25 x 35 cm kokoiseen uunipeltiin tai
muuhun matalareunaiseen vuokaan.

.....

**n. 2 kg kiinteämaltoista perunaa
pieninä paloina**

**n. 400 gr siankylkiliha siivuja
n.4 x 4 cm paloina**

2 tl suolaa

**0,5 litran taikina ruisleipäseosta
(pussissa ohje)**

.....

Tee taikina nousemaan.
Ruskista lihapalat, huuhtelee peruna-
paloja siivilässä ja anna valua.

”Voi, ko sais”, on tavallinen sanonta, jonka kuulee, kun rusupiirakasta tulee puhe.
Ohje: Riitta Kukkonen, kuva: Mirja Hynninen

Sekoita suola perunoihin. Kauli vähän
yli puolet taikinasta ja laita vuokaan
niin, että taikina ulottuu reilusti reu-
nojen yli.
Kaada puolet perunoista vuokaan.
Asettele lihasiivut perunoiden päälle
ja sitten loput perunoista.
Kaada pannuun jäänyt sula rasva
perunoiden päälle.
Käännä taikinan reunat perunoiden
päälle.
Kauli loput taikinasta ja aseta kan-
neksi. Painele saumakohdat tiiviiksi.
Paista 200 asteessa 1 tunti 15 mi-
nuuttia. Katkaise virta ja anna piirakan
hautua loppulämmössä.

Ota piirakka uunista ja voitele kuumalla
vedellä.
Pane leivinpaperi, pyyheliina ja vaika
tyyny päälle, jos maltat antaa piirakan
hautua tunnin verran.

Voit tehdä kuoritaikinan hapattamalla
tai vaikka karjalanpiirakkataikinasta.
Ruisleipäseoksesta tulee mukavan hapan
maku. Ensimmäisen piirakan voi har-
joitella ja tehdä vaikka pienemmänkin,
esimerkiksi kilosta perunoita. Jos tahtoo
”nipottaa”, voi rasvan määrää vähentää,
mut rusupiirakas täytyy olla ”läskii”.
Voihan sitä jättää possumunkin joskus
syömättä! Kyl ne kalorit siinä tasottuu!

Autokorjaamo Testipiste oy

Hallimestarinkatu 22
20780 KAARINA

Puh. (02) 243 5585
Faksi (02) 243 5100
Gsm (0400) 824 767
markku.hiiri@testipiste.fi

TOYOTA

autokorjaamo m.hiiri
testipiste

Johannekselainen

Johannekselainen ilmestyy n. 10 kertaa vuodessa
Kustantaja ja julkaisija:
Johannes-Seura ry
Toimisto:
Myllytie 1 (Kirkonkulma) 21500 Piikkiö, puh. 02-4795 118
Avoinna: keskiviikkoisin klo 12-17 ja kuukauden ensimmäisenä
ja kolmantena arkilauantaina klo 10-15. (ks. sivu 2)
www.johannes.fi
sähköposti: Johannesseura@elisanet.fi
Päätoimittaja:
Hannu Rastas, Saksantie 89, 21500 Piikkiö
Puh: 050-3541 363
Sähköposti: hannu.rastas@dlc.fi
Lehtitoimikunta:
Marjatta Haltia, Liisa Katajainen, Sari Scimone,
Kaija Sipilä ja päätoimittaja.
Lehden toimittajia:
Kaikki lukijamme, johannekselaiset ja heidän ystävänsä.
Ilmoitushinnat: 0,55 €/palstamm (perusteena 4-palstainen sivu,
palstan maksimileveys 70 mm).
Säännöllisistä jatkuvista ilmoituksista alennus.
Kuolinilmoitukset: *Leveä palsta (Kapea palsta)*
- korkeus enintään 8 cm = 65 € (40 €)
- korkeus enintään 10 cm = 85 € (50 €)
- korkeus enintään 12 cm = 100 € (60 €)
Kiitosilmoitukset: 5 €.
Tilaushinnat vuonna 2016:
Vuosikerta 30 € Suomi ja Ruotsi, muut maat 35 €.
Piikkiön Osuuspankki FI54 4714 1020 0595 46.
Toimituksellinen aineisto:
Lukijoiden kirjoituksia ja kuva-aineistoa otetaan muokattavaksi jul-
kaisemista varten tai julkaistavaksi sellaisenaan.
Vastuu ja päätökset julkaisemisesta ovat toimituksen. Julkaisemisen
jälkeen alkuperäiset kuvat palautetaan,
muu aineisto pyydettyäessä.
Vastuu ilmoituksista:
Puhelimitse annettuihin ilmoituksiin sattuneista virheistä lehti
ei vastaa. Ilmoituksen poisjäämisestä tai muusta julkaisemisesta sat-
tuneesta virheestä lehden vastuu rajoittuu enimmillään
ilmoituksesta maksetun hinnan palauttamiseen.

Taitto: Esa Haltia

Sata-Pirkan Painotalo Oy